

de Vrijbrief

In dit nummer o.a.:

Wat gebeurt er als de overheid de armen helpt?
een recensie

Ivo Cerckel over de invoering van de Euro

Planned Chaos van Ludwig von Mises vertaald, deel 1

Gekte rondom het Broeikaseffect, door Frans Buzek

Jan-Jaap Verweij: Thou Shalt not Agress

1996/6 & 1997/1

de Vrijbrief

De Vrijbrief is een uitgave van de Stichting
Libertarisch Centrum en verschijnt 6x per jaar

REDACTIE

Arie in 't Veld, eindredactie
Jean-Jacques Vrij
Louis van Geels
Henry Sturman

Vormgeving: Peter Croughs

Redactieadres: De Vrijbrief t.a.v. Arie in 't Veld
Wassenaarseweg 139, 2333 AX Leiden tel. 071-
5177509; e-mail: sturman@euronet.nl

ABONNEMENTEN

Nederland: f 50,- per zes nummers,(voor studenten
en houders CJP-pas: f30,-), over te maken op
bankrekening 46.24.31.320 t.n.v. Vrijbrief, ABN-
AMRO Amsterdam. (Giro van de bank: 8238)

België: BF 900,- per zes nummers,(voor studenten
en houders CJP-pas: BF 600,-), over te maken op
bankrekening 645.124.0465.64 t.n.v. Vrijbrief,
Bank J.van Breda te Antwerpen of per cheque aan
Libertarisch Centrum, Brugmannlaan 617, B-1180
Brussel

Een abonnement op de Vrijbrief geeft u tevens:

- Korting op boeken van het Dutch libertarian
Book centre, waaronder minimaal 10% korting op
uitgaven van Freedom Forum Books.
- Korting op deelname kosten van bijeenkomsten
en conventies, georganiseerd door Stichting
Libertarisch Centrum.

Abonnementenadministratie:

Henry Sturman
Thomsonplein 5
2565 KS Den Haag
tel: 070-3451824, e-mail: sturman@euronet.nl

ISSN 1381-835X jrg22, nr.1

Van de redactie

Als trouwe lezer van *de Vrijbrief* zal u aan dit nummer waarschijnlijk een aantal zaken opvallen. Wellicht ten eerste de late verschijning. Door het niet op tijd gereed zijn van nieuwe kaften voor *de Vrijbrief* -deze moeten afzonderlijk van het binnenwerk gedrukt worden- is nummer 1996/6 ernstig vertraagd geraakt. Wij bieden u voor dit ongemak onze oprechte excuses aan en hopen dat uw geduld en begrip niet al te zeer op de proef zijn gesteld. Door het niet tijdig verschijnen van nummer 1996/6 hebben wij deze editie gecombineerd met nummer 1997/1, hetgeen naar onze overtuiging een goed gevulde en zeer lezenswaardige *Vrijbrief* heeft opgeleverd.

Ten tweede zult u opmerken dat dit nummer een sobere lay-out kent, hetgeen is ingegeven door enkele verschuivingen binnen de redactie. Wij streven ernaar om de lay-out van ons blad gestaag terug te brengen naar het niveau dat u van ons mag verwachten.

Niettemin wensen wij u veel leesplezier met deze *Vrijbrief*, nog altijd het tijdschrift bij uitstek voor boeiende artikelen over libertarisme en individuele vrijheid.

De Broeikasgekte

Ing. Frans J.M. Buzek

De politiek heeft naar aanleiding van de resultaten van een speciale onderzoekscommissie onlangs geconcludeerd dat er verband bestaat tussen klimaatverandering en menselijk handelen en besloten dat er nu iets moet gebeuren. Met name het broeikas-effect zorgt voor verontrusting. Bij nader onderzoek blijkt er echter geen sprake van een broeikas-crisis en dat nu iets doen, niets of nauwelijks uitmaakt.

Waarschijnlijk was Arrhenius de eerste die gewag maakte van het broeikas-effect, toen hij bijna een eeuw geleden in het *Philosophical Magazine* beschreef hoe bepaalde gassen, met name CO₂ (koolstof-dioxide), warmte vasthouden en daardoor een stijging van de aardtemperatuur veroorzaken. Hij berekende een temperatuurstijging van 6 °C bij een verdubbeling van de CO₂-concentratie.

Door onder andere de verbranding van fossiele brandstoffen, ontbossing, en landbouwactiviteiten zijn de concentraties van broeikasgassen zoals CO₂, lachgas, en methaan toegenomen. De totale concentratie wordt uitgedrukt in equivalenten CO₂.

Inmiddels zijn er computermodellen die de bewering van Arrhenius enigszins lijken te bevestigen en bij een verdubbeling van de CO₂-concentratie een temperatuurstijging van gemiddeld 3,5 °C voorspellen. Wetenschappers wijzen echter onmiddellijk op de onnauwkeurigheid van de modellen. Zelfs de sterkste computers zijn nog niet in staat om de oceanen op de juiste manier te koppelen aan de atmosfeer, of om voldoende rekening te houden met wolken, zee-ijs, sneeuw, en plaatselijke stormen. In geen van de modellen wordt het effect van niet-broeikasgassen verwerkt, zoals zwavel-dioxide, die een koelend effect hebben op de atmosfeer.

De beste manier om computermodellen te testen is door reeds bestaande gegevens te gebruiken om klimaatveranderingen die reeds hebben plaatsgevonden te 'voorspellen'. De uitkomsten zijn op z'n minst verrassend te noemen.

De gemiddelde stijging in aardtemperatuur in de periode 1881 tot 1993 bedroeg 0,54 °C en de toename van de CO₂-concentratie 40%, met de grootste toename in

INHOUD

De Broeikasgekte.....3

Ing. Frans J.M. Buzek

Olasky's

Tragedy of American Compassion..... 5

Boekbespreking door *Hub Jongen*

Introduceer de Goud-Euro nu! .7

Ivo Cerckel

Terra Libera.....8

Hub Jongen

Vrij en in de markt 11

Louk Jongen

Thou shalt not agress 12

Jan-Jaap Verweij

Planned Chaos 16

Ludwig von Mises

vertaald door *Wimmy Albeda*

de tweede helft van deze periode. Overigens neemt de CO₂-concentratie de laatste tien jaar minder snel toe dan verwacht. Het frappante is echter dat de temperatuurstijging het grootst was in het eerste gedeelte van de betreffende periode (0,37°C), dus vóór de grootste toename van de concentratie CO₂. De computermodellen voorspelden echter een stijging van gemiddeld 1 °C en bleken er dus een factor twee naast te zitten.

Wederom echter wijzen wetenschappers op onnauwkeurigheden. Dit keer aangaande de temperatuurmetingen vanaf 1881, die enerzijds negatief beïnvloed worden door herplaatsing van de meetstations en de manier van meten, en anderzijds, in het geval van maritieme metingen, door het inzetten van grotere schepen en dus grotere meethoogte. Alhoewel sommige

problemen elkaar opheffen, doen andere dit niet, zodat de 0,54 °C als een onnauwkeurige bovengrens gezien moeten worden.

Voorts zijn er de temperatuur-verhogende effecten van woestijnvorming en van de warmte-uitstraling van steden, die niets met het broeikas-effect te maken hebben. Het totaal van factoren, waarbij vulkaanuitbarstingen en de cycli van zonnevlekken ook een rol spelen, maken de bovengrens nog onnauwkeuriger.

Sinds 1979 wordt de aardtemperatuur tevens gemeten door een satelliet, die inmiddels zeer nauwkeurig heeft vastgesteld dat de temperatuur in het noordpoolgebied tot aan 1993 met 0,21°C gedaald is. Dit wordt bevestigd door weerballonnen, die de afgelopen veertig jaar dagelijks vanaf het poolgebied zijn opgelaten en geen stijging van de temperatuur hebben vastgesteld.

Andere betrouwbare waarnemingen, die ook door de computermodellen voorspeld worden, zijn het kleiner worden van de verschillen tussen de dagelijkse minimum- en maximum-temperaturen. Dit is hoofdzakelijk het gevolg van de stijging van de minimum-temperaturen en kan resulteren in een langer groeiseizoen, waarbij gewassen minder blootgesteld worden aan temperatuurwisselingen en het poolijs minder snel smelt. Als laatste wordt een stijging van de hoeveelheid neerslag en een toename van de bewolking voorspeld, wat inderdaad ook waargenomen is. Dit zijn echter positieve broeikas-effecten.

Zo er dus al een broeikas-effect is, bestaat dit uit een geringe stijging van de temperatuur, maar dit gaat gepaard met een afname van de dagelijkse temperatuurvariatie, alsmede met een toename van neerslag en bewolking.

Zelfs wanneer de voorspelling van een stijging van 4°C over de komende honderd jaar, uit zou komen, zouden de meest draconische maatregelen -minder fossiele brandstoffen gebruiken, verhoogde efficiëntie, voorkoming van ontbossing en beperkingen van broeikasgassen- volgens diezelfde modellen resulteren in een verwarming van nog steeds 3°C. Waarbij in 2050 het verschil tussen iets en niets doen 0,3°C bedraagt.

Wanneer echter uitgegaan wordt van een historisch gezien meer realistische stijging van 1°C, wordt het

verschil tussen iets en niets doen in 2050 veel kleiner: nog slechts 0,07 °C.

De computermodellen zijn verder gebruikt om het verschil tussen onmiddellijk iets doen en tien jaar wachten te simuleren. Dit gaf het in de politiek niet populaire resultaat dat er ten gevolge van het wachten, geen verschil in temperatuur vastgesteld kon worden tegen de helft van de volgende eeuw.

Wetenschappelijk bewijs spreekt dan ook tegen het bestaan van een broeikas-crisis, tegen het idee dat er iets realistisch gedaan kan worden aan klimaatveranderingen en tegen de bewering dat er nú iets moet gebeuren om de bedreiging van het broeikas-effect af te wenden. Het is dan ook niet nodig om nu al kostbare maatregelen te nemen, omdat afgewacht kan worden om te kijken waartoe 'het' broeikas-effect werkelijk leidt.

Als we niets doen
stijgt de
temperatuur tot
2050 met 0,07 °C

Literatuur

De gegevens voor dit artikel zijn ontleend aan de bijdrage van Dr. Robert C. Balling, jr., aan het boek *The True State of the Planet*, onder redactie van Ronald Bailey en uitgegeven in 1995 door The Free Press te New York.

Dr. Balling is onder andere als klimaat-adviseur verbonden aan de Verenigde Naties, aan de World Meteorological Organization en aan het Intergovernmental Panel on Climate Change.

Boekbespreking van Marvin Olasky's, *The Tragedy of American Compassion*

Hub Jongen

Hebben Libertariërs nu wel of geen mededogen voor zwakken in de maatschappij?

Dit belangrijke en goed gedocumenteerde boek, met veel verwijzingen naar andere publicaties, verscheen voor het eerst in 1992. Olasky werkte in verschillende hoedanigheden in diverse hulporganisaties. Daar leerde hij, zoals hij zelf zegt, heel veel over de "basisoorzaken van armoede".

Charles Murray noemt het in het voorwoord een "boek met hoop" dat verschijnt in een tijd dat bijna iedereen, behalve Olasky, de hoop opgeeft om een oplossing te vinden voor de grote ellende die er nog steeds in onze wereld is, en die zelfs toeneemt.

Uit het boek blijkt duidelijk en overtuigend dat de problemen waar de "onderklasse" mee kampt, zeker niet worden veroorzaakt door "armoede". De hele mensheid heeft het eeuwenlang arm gehad, en toch waren er hechte familiebanden en gemeenschappen met heel weinig misdaad.

De problemen worden beslist niet opgelost door domweg cheques uit te schrijven of een geldverslindende "oorlog tegen armoede" te gaan voeren. Olasky laat zien dat het een groot verschil maakt of menselijke noden worden benaderd door medemensen, of door de een of andere bureaucratie. De moderne verzorgingsstaat maakt het probleem alleen maar erger. De moderne verzorgingsstaat die meent alles te kunnen oplossen door cheques uit te schrijven, moet zo snel mogelijk worden ontmanteld.

Als in de wereld meer mensen gaan begrijpen dat het heersende idee -het helpen van medemensen via een overheid- ons steeds verder in een impasse brengt, is er hoop dat zeer veel mensen uit die onderklasse nog worden gered.

Het is belangrijk om te leren onderkennen dat er achter armoede en onderklasse een "mentaliteit" schuil gaat. In onze huidige maatschappij overheerst een mentaliteit van het hebben van rechten op van alles en nog wat, ten koste van anderen. In tegenstelling tot een

mentaliteit van menselijk respect van ieder voor ieder.

Hoewel deze "rechten-mentaliteit" schijnt toe te nemen, is dit niets nieuws. De apostel Paulus onderkende dat al toen hij in zijn tweede brief aan de Thessaloniërs schreef: "Als iemand niet wil werken, zal hij ook niet eten."

Al in 1818 publiceerde de Society for the Prevention of Pauperism in New York een lijst van de tien belangrijkste oorzaken van armoede. In volgorde van belangrijkheid: onwetendheid, ledigheid, onmatigheid, slechte economie, onvoorzichtige en gehaaste huwelijken, loterijen, pandjeshuizen, bordelen, gokhuizen, en liefdadige instellingen die te makkelijk geld uitdelen.

Deze laatste werden gestimuleerd door een groeiende economie. De Society waarschuwde hier al vroeg tegen en noemde de groeiende subsidies destructief, zowel materieel als moreel. Vandaar de aanbevelingen om hulp alleen maar te geven na een "persoonlijk onderzoek van elk geval" en "niet in geld, maar in de vorm van de noodzakelijkheden voor dit specifieke geval".

Benjamin Franklin (1766) kwam er na een studie van "Overheidshulp" al achter dat het "vaak een trek creëert die veel schadelijker is dan het leed dat ze dacht te verlichten." Thomas Cooper (1834) schreef al: "Hoe meer paupers je ondersteunt, hoe meer je er krijgt."

Kinderen leren dat je inkomen kunt krijgen zonder te werken en het gevolg is de ene na de andere generatie van paupers. In feite is ieder geformaliseerd "recht" destructief, omdat daardoor velen hun eigen verplichtingen ontvluchten. Bovendien is het in onze ogen ook nog immoreel om van de één te stelen en het aan de ander te geven, zoals dat met overheidshulp gebeurt.

Een voorspelling van Nathaniel Ware in 1845 zien we dan ook zich afspelen voor onze ogen: overheidsverzorging zal zich verder ontwikkelen, omdat politici graag een beroep doen op arme stemmers die hun de macht geven om grote bedragen uit te delen. Op deze manier krijgen ze zelf meer macht; worden ze belangrijker en krijgen ze hogere salarissen.

Iets wat we thans ook op allerlei andere gebieden zien. De overheid creëert een probleem, en gaat dan de goede vader spelen die het probleem wel zal oplossen.

Dat deze officiële hulpverlening het plegen van fraude in de hand werkt, komt daar nog boven op. Charles Brace schreef: "Het is verbazingwekkend hoeveel werk er in gaat zitten om niet te werken".

Zodra het persoonlijke contact verloren gaat, worden "sociale schema's" onrealistisch en zelfs destructief. "Slechte hulp blijkt goede hulp te kunnen verdrijven".

Het boek vermeldt vele voorbeelden als bewijzen waarom overheidshulp fout moet gaan en op de lange duur zeker destructief werkt. Om nog een voorbeeld van aanpak te noemen: een liefdadigheidsinstelling in Buffalo voerde de volgende methode in. Zij stelde dat als iemand hulp verlangt, hij er ook iets voor moet willen doen. En ze voerde in dat er geen hulp meer zou worden verleend aan een gezond persoon ("able-bodied man"), die niet bereid was om daar wat werk tegenover te zetten. (Werk in verhouding tot zijn mogelijkheden.) Onmiddellijk daalde toen het dagelijks aantal verzoeken om hulp van 160 tot 49. Invoering van dit systeem in andere steden gaf overal een dergelijk resultaat.

Josephine Shaw Lowell, die eind vorige eeuw belangrijke studies op het gebied van liefdadigheid ondernam, zegt dat liefdadigheid verder hoort te gaan dan alleen maar "je er goed bij voelen".

"Er zou niets gedaan mogen worden onder het mom van liefdadigheid dat er toe leidt het karakter van de ontvanger te verlagen. Het is het grootste kwaad dat hem kan worden aangedaan: het ondermijnen van het karakter van een arm persoon."

De grote explosie van het aantal hulp-ontvangenden is echter pas na de Tweede Wereldoorlog ontstaan. Overheden zouden het wel even oplossen. De nadruk werd gelegd op "recht", in plaats van op "nood". En door de vergrote welvaart was het ook makkelijker om de persoonlijke aandacht voor zwakke medemensen maar af te kopen door wat meer belasting te betalen.

Tot ongeveer 1960 was er nog wat schaamte om gewoon je hand op te houden. Maar toen jonge mensen verteld werd dat bijvoorbeeld "schoenen poetsen" vernederend werk was, en dat je door het aannemen van overheidssubsidie tenminste je "waardigheid" kon behouden, was het hek van de dam. Daar ligt de sleutel tot de grote explosie die volgde.

Verklaringen als "De Universele Rechten van de Mens" van de United Nations, hebben grote hoeveelheden argumenten geleverd voor deze ontwikkeling. Er staat

in deze stukken niets dat ook maar enigszins wijst op de persoonlijke verantwoordelijkheid. Wel: "Er mag geen enkele straf zijn voor gezonde individuen die "om welke reden dan ook" geen werk kunnen houden".

Ook de "Kerken" hebben zeer grote bijdragen geleverd aan deze mentaliteit van "recht hebben op van alles en nog wat". (In Nederland is dit zeer recent nog gestimuleerd door ene bisschop die zegt dat je maar een brood moet stelen als je honger hebt.)

Bij het invoeren van al die overheidshulp en de "oorlog tegen armoede" zal zich wel niemand gerealiseerd hebben dat dit zou leiden tot de huidige situatie. Een situatie waarin miljoenen mensen afhankelijk van deze hulp geworden zijn, en waaronder er zeer velen zijn die helemaal geen kans meer zien om er uit te komen of zelfs maar de intentie daartoe hebben.

Willen we uit die situatie komen, dan moet op de eerste plaats de overheid er uit. Er moeten weer persoonlijke bindingen komen, waardoor er echt geholpen kan worden om de zwakken hun zelfrespect terug te geven en ze weer zoveel mogelijk onafhankelijk te maken. Dat ze weer kunnen leven als "volwaardige" leden van onze maatschappij, en ook gelukkig kunnen worden.

Dit zal na zo'n lange periode van "demoraliseren" zeker niet gemakkelijk zijn. Het zal daartoe vooral nodig zijn dat steeds meer mensen zich realiseren wat er aan het gebeuren is. En zich afvragen in hoeverre ze zelf ook wel "echte" hulp zouden willen verlenen. En niet alleen naar de "ontvangers" kijken die veel meer verslaafd zijn dan ze ooit door drugs kunnen worden.

Marvin Olasky, *The Tragedy of American Compassion*, met een voorwoord door Charles Murray, paperback, 299 pp., \$11,95. Uitgeverij Laissez-Faire Books.

Introduceer de Goud-Euro, nu!

Ivo Cerckel

De Franse autosnelwegen werden geblokkeerd door de vrachtwagenchauffeurs en niemand kon er iets aan doen. Er was een lek in de kanaaltunnel en de exploitant van de spoorlijn erdoor vorderde schadevergoeding van de eigenaar. Waarom kon in beide gevallen geen schadevergoeding worden gevorderd?

De Italiaanse lire was in 1992 niet langer op zijn plaats in het EMS (Europese Monetaire Stelsel). Aangezien geen enkele politicus of president van een nationale centrale bank bereid was om hieruit de conclusies te trekken werd dit vuile werk opgeknapt door de speculanten tegen de lire. Helaas voor hen verdienden de speculanten hiermee grof geld. In plaats van schadevergoeding kregen zij dan ook boe-geroep. Waarom eigenlijk?

Gelukkig is er Romano Prodi. Neen dit is geen wielrenner, wel de Eerste Minister van de President van de Italiaanse Republiek. Prodi wil Italië in de EMU (Economische en Monetaire Unie) loodsen. Om aan de daartoe vereiste Maastricht-criteria te voldoen, heeft hij zelfs een Euro-belasting ingevoerd. Prodi wil koste wat het kost goed maken wat de speculanten in 1992 afgebroken hebben. Prodi denkt er niet aan dat in 1997 wel eens zou kunnen blijken dat Italië in 1999 niet aan de Maastricht-criteria zou kunnen voldoen zodat het niet tot de kopgroep van de EMU-landen zal behoren. Ook denkt hij er niet aan dat de Italiaanse belastingbetaler zich dan wel eens zou kunnen afvragen waarom hij al die offers diende te brengen.

Tijdens het week-einde van 23 en 24 november 1996 werden onderhandelingen aangegaan over de waarde van de lire binnen het EMS. Alles draaide om de concurrentiekracht. Echter niet om de concurrentiekracht van de munten (immers, bad money runs out good money), maar van de Italiaanse exporteurs en hun concurrenten in Frankrijk. Uiteindelijk kwam er een compromis uit de bus dat aan de speculanten toeliet om op maandag 25 november 1996 hun lires met grove winst te verkopen. D-Marken werden tevens verkocht tegen lires, wat erop lijkt te wijzen dat de speculanten nog geld gaan verdienen aan de stijging van de lire.

Ik kan me vergissen, maar ik meen dat ditmaal niemand de vinger heeft uitgestoken naar de speculanten. Dat komt later wel. Waarschijnlijk op het ogenblik dat zal blijken dat Italië niet bij de kopgroep zal behoren of op het ogenblik dat zal blijken dat de EMU er toch niet komt.

Wat gebeurt er intussen? Greenspan (de voorzitter van de Amerikaanse Federal Reserve) durft de recordjacht van Wall Street niet te stoppen door de rentevoeten te verhogen. Het jaar 1929 ligt nog te vers in het geheugen.

De beurzen stijgen en er zou geen inflatiegevaar bestaan. Kijk maar naar het ons goud, volgens het boekje de inflatie-hedge bij uitstek, dat op maandag 25 november 1996 nog maar voor 375 dollar over de toonbank ging.

Mijn boekje leert mij dat begin jaren tachtig 800 dollar voor een ons goud werd neergeteld. Is dit niet het moment om de Euro aan het goud te koppelen?

Het antwoord hierop is niet eenvoudig. De totstandkoming van de thans voorgestelde fiduciaire Euro vergt politieke conclaven. De goud-Euro zal vereisen dat Europa's beste economen een manier vinden om een 100% goudstandaard uit te werken zonder dat dit tot massale deflatie leidt.

Met de goudstandaard wordt het voor politici onmogelijk om aan ongeremde krediet-expansie door middel van het uitschrijven van nieuwe bankbiljetten te doen. De goudstandaard verplicht overheden tot het opmaken van evenwichtige begrotingen.

In plaats daarvan zijn de centrale banken hun goudvoorraden aan het uitverkopen om, zoals Maastricht het vereist, ... hun begroting minder in onevenwicht te hebben. Kwestie van krediet-expansie om truckers toe te laten de met de aldus bekomen fondsen gebouwde autosnelwegen te bezetten.

De auteur is advocaat en bereikbaar via icercel@arcadis.be

WERELD CONVENTIE 1997 IN ROME, 28 September - 4 Oktober

Het nieuws uit Rome klinkt zeer positief. Het programma ontwikkelt zich goed en het feit dat er al regelmatig nieuwe boekingen binnenkomen is een goed teken. Er wordt al uitgekeken naar een hotel in de buurt, omdat het eerste, met zijn zeer aantrekkelijke prijs, vol lijkt te raken. Een reden om nu al in te schrijven!

EUROPESE REP-MEETING en SEMINAR in AMSTERDAM, 21-24 februari

Het seminar wordt gehouden op zaterdagmiddag 22 februari. Zie elders in dit blad voor meer gegevens. De onderwerpen van de sprekers zijn geconcentreerd op de belangrijke en interessante ontwikkelingen in de maatschappij, en geplaatst in het kader van de XXI eeuw. De ontwikkelingen trekken zich natuurlijk niets aan van het toevallige cijfer dat een jaartal uitdrukt. Het is echter wel een gemakkelijke manier om een bepaalde periode aan te geven.

Belangrijker is wat er echt aan het gebeuren is. Zo is de overgang van de industriële maatschappij naar de informatie-maatschappij volop aan de gang, of is al voor een groot deel gebeurd. En dat loopt parallel aan de revolutie naar een (meer) libertarische maatschappij. Dit zal voor onze en de volgende generatie allerlei consequenties hebben die we nu nog helemaal niet kunnen overzien. Het kan daarom nuttig en voordelig zijn om daar, o.a. op het seminar, eens over te discussiëren en de informatie en meningen van de sprekers en andere deelnemers over te horen.

Om slechts één facet te noemen, kunnen we eens denken over het "eigendomsbegrip". Tot nu toe, in de industriële maatschappij, is het zo dat als u een product koopt, dan heeft de verkoper dat niet meer. Hij heeft alleen maar het geld dat u betaalde. Als hij u echter informatie verkoopt, heeft hij het zelf ook nog. Hij kan hetzelfde nog aan ontelbare anderen verkopen. Welke invloed gaat dat hebben op eigendom? De welvaart kan er "onbegrensd" door worden.

Echt de moeite waard om er over te komen nadenken en discussiëren!

Als u ook wilt deelnemen aan de vergadering met de Europese Vertegenwoordigers van ISIL (International Society for Individual Liberty), bent u welkom. Laat het wel van te voren even weten aan Hub Jongen, tel. 0165-348034, van buiten Nederland 31-165-348034.

INTERNATIONALE LIBERTARISCHE BIJEENKOMST IN KATOWICE, Polen, 9-10 november j.l.

Ongeveer 30 deelnemers, vooral uit Polen, maar er waren ook deelnemers uit een aantal andere landen. De opzet om daar een bijeenkomst te organiseren om vooral deelnemers uit Oosteuropese landen de mogelijkheid te geven elkaar te ontmoeten, is niet helemaal geslaagd. Maar het is een begin, en het zou bij herhaling uit kunnen groeien tot een belangrijk contactpunt.

De lezingen en discussies waren zeer de moeite waard. Christian Michel sprak over "Het Recht" in de libertarische samenleving van de toekomst. Dit zal zich zeer zeker ontwikkelen in de richting van het herstellen van de rechten van het "slachtoffer". In tegenstelling tot de huidige (Westerse?) maatschappij, waar het er op lijkt dat alleen de "misdadiger" rechten heeft. Zelfs het proces wordt niet gevoerd tussen slachtoffer en misdadiger, maar door de "staat" en de misdadiger. Het slachtoffer staat buitenspel.

Christian Michel toonde in een tweede lezing aan dat de Libertarische revolutie, samen met de informatierevolutie, reeds volop aan de gang is. Alleen weinigen zien dit, en maken er eventueel gebruik van. Dit thema zal in "Amsterdam" verder worden uitgewerkt.

Erik Kaminski sprak over het recht om wapens te mogen bezitten. Het schijnt dat er in Polen meer wapens bij de bevolking zijn dan de hele politiemacht heeft. Een punt dat velen nog dwars zit, is dat de nazi's eerst de joden hebben ontwapend, en toen ze weerloos waren doordat bijna iedereen braaf zijn wapens had ingeleverd, hebben afgeschlacht.

In een andere lezing belichtte Erik Kaminski de Amerikaanse "burgeroorlog" van een kant die bij velen onbekend is. Deze oorlog was helemaal geen burgeroorlog, maar een oorlog van het "Noorden" dat het "Zuiden" wilde onderwerpen. En dat is ze gelukt. Daarom zijn er in het Zuiden van de Verenigde Staten nog veel mensen die die onafhankelijkheid weer terug willen hebben. Zij noemen zich de "Confederates", naar de situatie die ze terug willen hebben. Erik Kaminski is ervan overtuigd dat dat ook zal gaan lukken.

Dit wordt geholpen door de groei van de libertarische filosofie. Zelfs al moeten wij zeggen dat een splitsing in twee staten, niets met het libertarisme te maken heeft. Het zou immers in eerste instantie alleen maar betekenen dat de inwoners hun belasting aan een andere overheid moeten betalen!

Door verschillende Poolse deelnemers werd benadrukt dat men in Polen een veel sterkere individualistische traditie had dan in het Westen. En dat dit de reden is waarom zoveel jonge Polen zo sterk geïnteresseerd zijn in libertarische ideeën. Het is moeilijk te beoordelen wat hiervan echt waar is, en wat je ermee zou kunnen doen.

Alles bij elkaar een goede bijeenkomst, voor herhaling vatbaar, en een mogelijkheid om de internationale libertarische netwerking verder uit te breiden.

HARRY BROWNE en LP

De verkiezingen in Amerika zijn voorbij. En heel wat libertariërs moeten hun teleurstelling verwerken. Harry Browne kreeg ongeveer een half miljoen stemmen (473.000). Dat is 0,5%. Zelf had ik op 5% gehoopt! Vooral nadat meer dan een 300-tal "talk show hosts" Browne had aanbevolen had ik de neiging om dit percentage nog te verhogen! Was "hoop" niet de "vader van de gedachte"? Het was dan ook zeer verbazend om nog voor de verkiezingen een analyse/verwachting te lezen van David Nolan, de oprichter van de LP. Hij stelde dat de LP tevreden mocht zijn met 700.000 stemmen. Dit is ongeveer 0,7%. Hij bepaalde dat getal vooral aan de hand van de behaalde publiciteit. Met de totaal bestede \$3.000.000 zou namelijk niet veel meer haalbaar zijn. Zeker als de grote media je uit de publiciteit houden. Deze beweren, net als ze dat hier en in andere landen doen, dat ze het libertarisme niet noemen omdat "de mensen er geen interesse in hebben". Dit is natuurlijk onzin. Als de mensen niet worden geïnformeerd over het bestaan ervan, kunnen ze ook niet weten of ze er wel of niet interesse in hebben.

Ter vergelijking besteedde Ross Perot alleen uit overheidssubsidie \$30.000.000, en Clinton en Dole elk \$60.000.000, plus nog eens de miljoenen die ze zelf konden financieren. (Harry Browne heeft, uiteraard, de subsidie die hij kon krijgen, geweigerd, \$500.000.)

Zelfs al zijn veel libertariërs nog bezig met het verwerken van hun teleurstelling, de meeste achterafanalyses komen toch tot de conclusie dat er een zeer goede en productieve campagne gevoerd is. Onder andere: - Bijna twee keer zoveel stemmen als bij de vorige verkiezingen (Andri Marrou in 1992). - Iedere stem betekent dat er meer personen stemmen voor "the real thing", waaronder het compleet afschaffen van de inkomstenbelasting en het vrijlaten van alle gevangenen die zitten voor een "slachtofferloze misdaad". - Het ledenaantal van de LP verdubbelde gedurende de campagne tot meer dan 20.000 leden. - Miljoenen mensen zijn ervan overtuigd dat de overheid veel en veel kleiner moet worden.

Wij zijn zeer benieuwd naar de komende acties van zowel de LP als van Harry Browne. We zullen u op de hoogte houden.

PRIVACY??

In Amerika is de Federal Aviation Administration gevorderd met het ontwikkelen van een "fullbody holographic imaging system" om te gebruiken bij de toegangen naar luchthavens. Hierdoor wordt het mogelijk om een compleet 360 graden naakt beeld te zien, en vast te leggen, van iedereen die naar binnen wil! De straling gaat door kleren heen, maar laat andere objecten ook duidelijk zien. Zoals bijvoorbeeld verborgen bankbiljetten! Los van een eventueel gezondheidsrisico kunnen we de vraag vragen stellen waar het heen gaat met de privacy.

MUUR

Onderweg naar de bijeenkomst in Katowice, passeerden we Berlijn. Daar bezochten we het museum bij Checkpoint Charley waar herinneringen aan "de muur" zijn verzameld. Als je dat weer eens ziet, besef je weer heel goed wat mensen elkaar kunnen aandoen. Dit heeft niets te maken met het verschil tussen communisme en democratie. In Amerika is men bezig met het bouwen van een stalen muur tussen de V.S. en Mexico! Het heeft alles te maken met het verschil tussen collectivisme en persoonlijke vrijheid.

KLACHTEN?

KLACHTEN?

U weet toch dat Nederland het centrum geworden is voor klagende Europeanen? Bij de in Tilburg gevestigde Europese Postbus 51 kunnen vanaf 20 november vorig jaar 400 miljoen Europeanen terecht met klachten/vragen over Europa en haar bestuur. Volgens het bericht in het Brabants Nieuwsblad levert dit werk op voor 600 mensen! Zijn er dan zoveel klachten?

INTERNET en COPYRIGHT

Allerlei overheden worden steeds banger voor de vrijheid die het internet aan steeds meer mensen geeft. In hun pogingen om controle op dit net te krijgen, proberen ze van alles. Uiteraard onder het mom van "drugs" en "kinderporno". Eén van de pogingen is om personen of bedrijven die internet-service leveren (ISP = Internet Service Provider), ook persoonlijk verantwoordelijk te stellen als iemand anders via hun net het copyright overtreedt. Zelfs het vertellen hoe je copyright kunt ontduiken zou strafbaar moeten zijn. Duncan Frissell, één van de sprekers op de Libertarische Wereldconventie 1996 in Whistler, Canada, publiceerde naar aanleiding hiervan de volgende uitdaging:

"Hier volgt een advies om het copyright van het boek Unix for Dummies te schenden: 1) Koop een exemplaar van het boek. 2) Ga naar een kopieermachine. 3) Kopieer het boek. Ik verzoek iedereen mij nu onmiddellijk te vervolgen wegens het verstrekken van deze informatie."

ARMOEDE in NEDERLAND

Dit onderwerp staat in de Nederlandse politiek op de hitparade sinds de Bredase Bisschop Muskens dit heeft aangekaart. Hij zei onder andere: "Als je honger hebt, mag je gerust een brood stelen." "Iets bijklussen bij een uitkering moet mogen." "De herverdeling in Nederland moet verder doorgevoerd worden."

Wel, een Bisschop die propageert om meer te stelen (herverdeling is stelen van de één en geven aan de ander), was wel één van de laatste dingen die ik van het katholicisme verwachtte. Het zal wel zo zijn dat bijna iedereen die op het punt staat van honger dood te gaan, eten zal stelen. Maar dit blijft het aantasten van het eigendom van een ander. Om een beetje verantwoord te zijn, zou de dief eerst alle andere

methoden geprobeerd moeten hebben; bijvoorbeeld er om vragen. Maar zelfs dan blijft hij in de schuld staan. En hij blijft verplicht om dit, zo mogelijk, later te vergoeden. Gek dat de Bisschop daarover niets zegt.

In de kranten verschenen foto's en verslagen van gesprekken van Muskens met Kok, de Nederlandse premier. Precies het bekende verhaal van Ayn Rand over "Attila and the Witchdoctor". Ze doen alsof ze het helemaal eens zijn. Maar ondertussen hebben ze elkaar nodig en gebruiken ze elkaar voor hun eigen doeleinden.

Betreffende het bijklussen schijnt Muskens al succes te boeken. Er wordt nu gewerkt aan de mogelijkheid om bijklussen toelaatbaar te maken. Voorlopig nog begrensd. Iedereen die logisch nadenkt zal echter tot de conclusie komen dat het gevolg zal zijn dat de drang om zelf werk te zoeken, zwaar zal worden vermindert. Te meer omdat door deze maatregel de controle op bijverdiensten alleen maar moeilijker wordt. Maar dat kan natuurlijk worden opgevangen door veel meer controleurs aan te stellen. Doen we meteen wat aan de werkgelegenheid! Aardig is in dit verband een voorval uit de campagne van Harry Browne: Een luisteraar gaf toe dat hij op de goede weg was, maar dat Browne te ver ging. Er moet een vangnet blijven voor armen en zwakken. Harry vroeg hem of hij dacht dat er in Amerika (Nederland?) veel van die mensen waren? "Natuurlijk zijn die er", zei de man. "Wel, dan blijkt dat het vangnet niet werkt, Government doesn't work, and it does not provide security ..."

HILLSDALE COLLEGE

Hillsdale, Michigan 49242, U.S.A. Bij het Hillsdale College gaat men er van uit dat academische vrijheid gebaseerd moet zijn op onafhankelijkheid. Daarom hebben ze in de 150 jaar van hun bestaan nog nooit een overheidssubsidie geaccepteerd. Zij publiceren het periodiek: "IMPRIMIS, Because Ideas Have Consequences". "Imprimis" betekent "op de eerste plaats", en verschijnt om de twee weken. Er staan regelmatig goede artikelen in van bekende personen.

Op het bovenstaande adres kunt u inlichtingen over studiemogelijkheden en hun publicaties vragen. U kunt daar ook een (gratis) abonnement op Imprimis bestellen.

Terwijl de Dow Jones-index dagelijks 60-70 punten omhoog, of omlaag gaat, is er nog steeds een stijgende lijn. Hoe lang nog?, vragen velen zich af. Ik durf bijna al niet meer tot voorzichtigheid te manen, de beurs stijgt inmiddels al zo lang en iedereen verwacht dat het verder gaat. Toch wil ik nog eens op die bomen wijzen, niet die van het bos, maar die niet tot in de hemel groeien! Indien u nog niet een aantal beleggingen verkocht heeft, waarom niet? Je wordt toch niet armer van winstnemen? Stel ik voor dat toch nog eens te overwegen. De afgelopen jaren is er een flinke stijging geweest, mist u een eventuele verdere stijging, dan heeft u nog steeds een leuk rendement gemaakt, daalt de beurs, dan kunt u op lagere niveaus opnieuw instappen en desnoods met dezelfde hoeveelheid geld meer aandelen kopen. Ik roep/riep misschien te vroeg, maar instandhouding van uw vermogen is het belangrijkste, daarna komt winst. Trouwens kleine bedragjes aan put-opties besteden is nu toch wel een verantwoorde gok.

In strijd met instandhouding is de verkoop door de Nederlandsche Bank van 300 ton goud. Om daar dan papiergeld voor terug te krijgen. Toen dat nieuws bekend werd, begreep iedereen ook meteen waarom de prijs van goud gedaald was. 300 Ton is natuurlijk niet niks en dan valt het eigenlijk nog mee hoeveel de prijs van goud omlaag is gegaan: van 380 naar 360\$/ounce. De laatste dagen nog wat verder naar 351, maar dat komt door de stijgende \$. Verwachting voor 1997: aanhoudend koud (sorry dat was een andere voorspelling), goud zal nog een tijdje rond de 350 blijven hangen, maar veel kans op verdere daling is er niet. Een stapje verder is dan dat er dus een redelijke kans op stijging is.

De dollar ging er in de eerste drie weken van '97 vandoor. Dat had ik wel eerder aangegeven, maar of het zo snel moet is natuurlijk de vraag. Als zo'n stijgende trend eenmaal aan de gang is, is het verstandig er vanuit te gaan dat deze zich voort zet. Maar ook daar weer die bomen, kortom alleen voor de echte specialisten en liefhebbers, valt te overwegen om met opties winst te maken met \$ verkopen ¥ te kopen (Japanse Yen is achtergebleven). Maak daar geen haast mee, voorlopig is het rentevoordeel (hogere rente in de ¥) verantwoordelijk voor de \$ stijging.

Waar valt er dan nog wel wat te verdienen, als we aandelen moeten verkopen, voorzichtig zijn met dollars en even wachten met goud? Allereerst in het Verre Oosten; dat was het afgelopen jaar achtergebleven, Japan in het bijzonder. Japan heeft nogal wat financiële rommel op te ruimen, dus dat is alleen interessant voor diegenen die het allereerst aan tafel willen. Maar China (en indirect Hong Kong) via beleggingsfondsen aansnijden, spreekt mij aan. Daarnaast moet gedacht worden aan Chili voor wat Zuidamerikaanse afwisseling. En dan kom ik op Oost-Europa waar hele leuke dingen aan het gebeuren zijn. Een grappige markt-inefficiency is Gazprom (aardgasproductie in Rusland, 7 keer zo groot als Kon. Olie, maar op 5% van die koers) waarbij de Russische koers \$0,40 is, terwijl die aandelen in de VS \$2,20 doen. U begrijpt dat het de (vele) moeite waard was om een goede manier te vinden om de Russische Gazprom aandelen te kopen. Dat is denk ik nu gelukt via Regent Gaz: een beleggingsfonds dat alleen maar in Russische Gazprom aandelen belegt. U kunt hier meer over te weten komen door, jawel, naar mijn Homepage op Internet te klikken. Ik verklik u slechts de naam: www.invest.nl dan ziet u tevens nog wat tips en als het goed is dit artikel. Om dan maar meteen met al het nieuws voor 1997 voor de dag te komen: wij mogen ons in vervolg op het Controle Buro en de Vereniging voor Effectenhandel, nu ook vergunninghouder voor vermogensbeheer volgens de Stichting Toezicht Effecten Verkeer noemen. Wat wordt u daar wijzer van? Tja, nu zorgt de overheid nog beter voor u.

Thou Shalt Not Aggress

Jan-Jaap Verweij

Libertariërs spreken vaak over initiëren van geweld en dreiging met geweld alsof het volledig eenduidig vastgelegde begrippen zijn. Ik kan u geruststellen: dat zijn het ook. Echter er zijn maar weinigen die deze begrippen voor zichzelf duidelijk hebben afgebakend. Dat lijkt misschien ook niet van groot belang. Mijns inziens is het dat toch wel. Het initiëren van geweld en het dreigen hiermee is immers datgene wat wij libertariërs verwerpen. Of iets al dan niet geweldsinitiëring of dreiging hiermee is, bepaalt steeds het libertarische standpunt ten aanzien van een bepaalde kwestie. Een goed libertariër hanteert bovendien het non-agressiebeginsel als leidraad voor zijn eigen handelen. Soms is dat moeilijk. Bijvoorbeeld als u een afgedwongen lage huur onder de marktwaarde geniet en uw huisbaas wil de huur verhogen terwijl hij daar niet wettelijk toe gerechtigd is? Het vereist, blijkt in de praktijk, een diepgeworteld besef van rechtvaardigheid om in deze situatie af te zien van agressie jegens de huisbaas. Een duidelijke afbakening is temeer van belang omdat agressie en vrijheid van meningsuiting soms schijnbaar vlekkeloos in elkaar overgaan. Degene die de scheidingslijn tussen deze twee niet duidelijk voor ogen heeft, zou ongewild tegen vrijheid van meningsuiting kunnen pleiten of ongewild voor agressie.

Vrijheid van meningsuiting wordt door libertariërs vaak als absoluut afgeschilderd. Dat is zij echter niet. Sommige vocale uitingen kunnen agressie inhouden. Ik zal dit verderop toelichten. Allereerst wil ik echter "vrijheid van meningsuiting" definiëren. Onder "vrijheid van meningsuiting" versta ik "freedom of speech", dat wil zeggen iedere vocale uiting, niet slechts die van meningen. Omdat er in Nederland geen goede vertaling van "freedom of speech" bestaat, zal ik "vrijheid van meningsuiting" hanteren alsof zij gelijk staat aan "freedom of speech".

Maakt een man die een pistool op iemand richt en deze persoon de keuze voorlegt "je geld of je leven" gebruik van zijn recht op vrijheid van meningsuiting of pleegt hij agressie? Agressie definieer ik als het initiëren van geweld of het dreigen met het initiëren van geweld. Hij pleegt in dit geval agressie, omdat hij dreigt met het initiëren van geweld. Men dreigt met geweld als men persoonlijk het beschikkingsrecht van iemand over zijn eigendom of lichaam beperkt. Als iemand een ander de

keuze "je geld of je leven" voorlegt onder dreiging van geweld dan tast hij daarmee het beschikkingsrecht over lichaam en eigendom van de ander aan. Zoveel geweld als noodzakelijk is om het geweld af te wenden is gerechtvaardigd. Hij hoeft dus niet te wachten tot de kogel hem treft of tot hij zijn eigendom overhandigd heeft. Zodra beschikkingsrecht over eigendom en persoon wordt ingeperkt, is er, per definitie, sprake van agressie.

Andere, minder heldere, situaties zijn op dezelfde manier te analyseren. Wie pleegt er bijvoorbeeld agressie in het proces van belastingheffing? Er zijn hierin verschillende actoren, te weten: de gewapende politiemans die belastinggeld komt ophalen, de parlementariër die stemt voor hogere belasting, de belastinginspecteur, de belastingambtenaar, de minister die verantwoordelijk is voor belastingheffing, de politicus die pleit voor hogere belastingen, en de kiezer. Allen hebben zij in zekere mate invloed op de belastingheffing. Maar wie pleegt er agressie?

Stel nu: een gewapende politieagent komt aan de deur en eist bezittingen op om hiermee een belastingsschuld te vereffenen. In wezen legt de politieagent de wanbetaler de keuze voor "je geld of je leven". De politiemans verschijnt namelijk met zijn pistool en eist eigendommen. Op dit moment dreigt hij met het initiëren van geweld. De daadwerkelijke geweldsinitiëring vindt plaats als de politiemans zijn befaamde pistool afvuurt, het huis binnendringt en/of bezittingen meeneemt.

Duidelijk is dat de politiemans geweld kan initiëren. De andere actoren bij de belastingheffing initiëren zelf geen geweld; de zeer uitzonderlijke gevallen daargelaten waarin deze actoren zelf aan de deur verschijnen en geweld initiëren. Nee, de andere actoren hebben met name de mogelijkheid om zich schuldig te maken aan dreiging met de initiëring van geweld.

Tegen wie kan de dreiging met geweld door de belastinginspecteur gericht zijn? Dit zijn zijn ondergeschikten, degenen die handelen op zijn instigatie. Dit kunnen agenten zijn, maar ook personen die de agenten als ondergeschikten hebben. Deze laatsten kunnen op hun beurt weer dreigen het beschikkingsrecht van agenten (of tussenliggende personen) te beperken. In welke

gevallen dreigt nu de belastinginspecteur met geweldsinitiatie? Alleen in die gevallen waarin hij duidelijk maakt (of duidelijk is) dat hij de bevoegdheid heeft het beschikkingsrecht over lichaam of eigendom van zijn ondergeschikten te beperken. Concreet geval, Stel, de politieagent conformeert zich niet aan de eisen van de inspecteur. Hij mag als gevolg hiervan hier bepaalde maatschappelijke functies niet meer bekleden of moet een boete betalen. (Ontslag als sanctie zou vanzelfsprekend geen dreiging met initiatie van geweld inhouden.) Ik denk dat Nederlandse belastinginspecteurs zich in de regel niet schuldig maken aan dreiging met geweld jegens ondergeschikten. Conclusie: Nederlandse belastinginspecteurs plegen waarschijnlijk zelf nagenoeg geen agressie en maken zich uit hoofde van hun functie dus niet schuldig aan onlibertarisch gedrag. Onethisch blijft het gedrag echter wel.

De volgende regel wordt duidelijk: alleen degene die geweld kan initiëren kan in eerste instantie agressie plegen. Zijn schuld kan echter verminderd of zelfs teniet gedaan worden doordat de schuld (gedeeltelijk) op anderen wordt overgedragen. Anderen worden namelijk medeplichtig aan de misdaad als zij de uitvoerder ervan bedreigen met geweld. De medeplichtige stelt bij het afzien van geweld door de uitvoerder een geweldssanctie jegens de uitvoerder. De medeplichtige tast dus het beschikkingsrecht van de uitvoerder aan. De keuze die de uitvoerder maakt, is niet meer een vrije keuze: de gevolgen van de actie vallen daarom niet meer geheel onder de verantwoordelijkheid van de uitvoerder. De schuld wordt als het ware langs de hiërarchie naar boven geschoven. Hetzelfde principe geldt hoger in de hiërarchie: als iemand een ondergeschikte met geweld bedreigt, om deze te bewegen zelf met geweld te dreigen jegens de uitvoerder, dan maakt deze zich medeschuldig en wordt schuld verder in de hiërarchie naar boven geschoven.

Daar de belastinginspecteur of de burgemeester die opdracht geeft tot het sturen van agenten zich (in Nederland) in het algemeen niet schuldig maakt aan dreiging met geweldsinitiatie, kan de schuld niet hoger in de hiërarchie worden doorgegeven. Ministers, parlementarissen, kiezers, en politici plegen dus geen agressie. De volledige schuld voor belastingheffing treft de individuele agenten. Zij hebben immers volledige controle over de mate waarin zij agressie plegen, waardoor zij en alleen zij schuldig zijn aan agressie.

Laat ik dit verder uitbouwen. In het geval dat de uitvoerder met de dood bedreigd wordt, en ontsnappen voor hem tevens onmogelijk is, wordt de gehele schuld

overgedragen van de uitvoerder naar de dreiger. De uitvoerder zou nog wel onethisch handelen kunnen worden verweten. Een soldaat die door een meerdere met de dood bedreigd wordt als hij weigert iemand dood te schieten heeft dus geen schuld. De gehele schuld komt in dit geval terecht bij de opdrachtgever die met geweld bedreigd heeft. Let op: voorwaarde voor deze conclusie is de veronderstelling dat de totale hoeveelheid schuld niet toeneemt naarmate het aantal deelnemers toeneemt. Het bewijs hiervan volgt verderop. In een commandostructuur zoals die in het leger gebruikelijk is, kan schuld dus zeer snel accumuleren bij hogere leidinggevenden. Merk op: als de soldaat een contract is aangegaan dat hij kan verbreken door het betalen van een van te voren afgesproken schadevergoeding en de soldaat de schadevergoeding niet kan betalen en hij dientengevolge de moord moet plegen, treft hem de volledige blaam. Hij was immers van te voren op de hoogte van het feit dat hij de kosten verbonden met het verbreken van het contract misschien niet zou kunnen opbrengen.

In de nazi- en communistische dictaturen was dreiging met geweld een inherent onderdeel van de gehele commandostructuur. In nagenoeg iedere hiërarchische laag was in meer of mindere mate sprake van dreiging met geweldsinitiatie bij ongehoorzaamheid. Hierdoor accumuleerde schuld hoog in de hiërarchie en dragen de leiders verantwoordelijkheid voor miljoenen doden. In de meeste gevallen bleven echter ook de lagere echelons inclusief de uitvoerders partieel schuldig aan de begane misdaden.

Zijn de kiezers die Hitler in vrije democratische verkiezingen gekozen hebben schuldig aan het initiëren van gewelds dreiging? Nee, want zij hebben het beschikkingsrecht van niemand beperkt. Er stond geen sanctie op degenen die met geweldsinitiatie zouden gaan dreigen als zij de door hen beloofde agressie niet zouden uitvoeren. Er bestond weliswaar een hiërarchische relatie tussen kiezer en de toekomstige overheid (tot aan het moment van de verkiezingen) maar deze ging niet gepaard met dreiging met initiatie van geweld. De bewindvoerders bleven dus zelf volledig schuld dragen en konden geen schuld doorschuiven naar de kiezers. Deelnemen aan verkiezingen is dus geen daad van agressie.

Uit het bovenstaande vloeit natuurlijk ook voort dat het bepleiten van agressie (van socialisme bijvoorbeeld) zelf geen daad van agressie is. Ook het bepleiten van agressie valt dus onder het recht op vrijheid van meningsuiting.

Hieronder zal ik nog vier situaties analyseren aan de hand van het non-agressie-principe.

Allereerst de moord door de FBI twee jaar geleden op de vrouw, zoon en vriend van Randy Weaver in Ruby Ridge. Is Clinton (partieel) schuldig aan de moorden? Clinton was hiërarchisch verantwoordelijk. Echter de vraag is of er in iedere laag onder hem met initiëring van geweld is bedreigd. Waarschijnlijk niet, doch het zou redelijk zijn als de Amerikaanse Senaat Clinton mede onderwerp van het onderzoek in het kader van deze zaak zou maken. Mocht blijken dat Clinton schuldig is aan een cumulatieve moord van minstens één dan vervalt hij in eigendom van vermoedelijk Randy Weaver.

Het betalen van geld aan iemand om een moord te plegen, is dat strafbaar? Alleen als het gepaard gaat met dreiging van geweldsinitiëring. In de maffia is dit doorgaans het geval. Is de enige keuze die de uitvoerder heeft 'blijven moorden' of 'zelf vermoord worden' dan vervalt zijn totale schuld aan de opdrachtgever. Heeft hij daarentegen de kans om te vluchten en doet hij dit niet, dan komt de uitvoerder zelf partieel de schuld toe.

Voor heling geldt ongeveer hetzelfde. De heler pleegt geen agressie zolang hij niet dreigt met geweldsinitiëring. Het plegen van de diefstal blijft dan een volledig vrijwillige keuze van de dief en hij is daarmee zelf verantwoordelijk voor de diefstal. Of de heler weet dat de goederen gestolen zijn doet niet ter zake. De heler wordt echter geen rechtmatig eigenaar van de gestolen goederen. Deze blijven eigendom van de bestolene. Ook hier is het niet relevant of de heler weet dat hij geheeld heeft. Als de bestolene zijn gestolen goed komt ophalen bij de heler dan staat hij hiertoe in het recht. Iedere weerstand hiertegen van de kant van de heler is agressie. De dief is nu niet alleen schadevergoedingsplichtig aan de bestolene maar ook aan de heler. De dief moet het geld teruggeven dat de heler hem betaald heeft en de schade vergoeden die de bestolene berokkend heeft aan de heler. Het is dus niet verstandig (bovendien niet ethisch) om te helen, daar de eigenaar wel eens zijn spullen met defensief geweld zou kunnen komen ophalen.

De vierde situatie is het moeilijkst. Soldaten uit een dictatoriaal land vallen het grondgebied van een trotse boer binnen. De soldaten zijn dienstplichtig en bij het niet opvolgen van het bevel wacht hun de dood in het vaderland. De officier die hun opdracht heeft gegeven handelt zelf niet onder dwang en heeft opdracht gegeven het grondgebied binnen te vallen. De soldaten dreigen in deze situatie in eerste instantie met geweld jegens de boer. Echter de schuld voor de agressie komt volledig

toe aan de officier. De soldaten worden feitelijk als robots gestuurd door de officier. Als de boer zich nu verdedigt tegen de soldaten, pleegt hij dan geen agressie jegens hen? Nee, de boer heeft een onvervreemdbaar recht zijn leven en eigendom te verdedigen. De verantwoordelijkheid voor de schade die de boer aan de soldaten toebrengt komt volledig toe aan de officier. De officier wordt hierdoor schadevergoedingsplichtig aan zowel (de nabestaanden van) de soldaten als aan (de nabestaanden van) de boer.

De soms verrassende resultaten van een consequente toepassing van het non-agressie-principe druisen soms ongetwijfeld bij vele libertariërs in tegen de libertarische intuïtie, inclusief die van mijzelf. De libertarische filosofie is echter gegrondvest in de rede. Ik verwelkom iedere kritiek mits deze gebaseerd is op een weerlegging van de hier gevoerde argumentatie. Intuïtie is menselijk en kan soms de richting wijzen voor de rede. Maar het uitschakelen van de rede omdat deze niet rijmt met de intuïtie is, hoop ik, voorbehouden aan de geloofsbelijders van de verzorgingsstaat en de filosofische wegbereiders hiervan: de communisten en fascistten. Mijn standpunt is te vatten in twee stellingen. Uit deze stellingen kunnen de conclusies die ik trok in de bovenstaande voorbeelden afgeleid worden. Deze twee stellingen zal ik in het onderstaande bewijzen.

Eerste stelling: Medeplichtigheid aan geweldsinitiëring kan alleen ontstaan door te dreigen met persoonlijke geweldsinitiëring jegens de uitvoerder van het initiërende geweld of jegens tussenliggende lagen van dreigers (tenzij de medeplichtige tevens uitvoerder is).

Bewijs:

Ieder individu dat in vrijheid handelt, heeft totale controle over de mate waarin hij agressie pleegt. Hij, en hij alleen neemt de beslissing zijn daad uit te voeren.

- Hiermee draagt hij de volledige verantwoordelijkheid voor zijn daden.
- Initieert hij uit vrije keus geweld, dan komt hem daarom de schuld aan de agressie voor 100% toe.
- Als de uitvoerder niet bedreigd wordt met geweld handelt hij in vrijheid en komt de schuld voor een daad van agressie hem voor 100% toe.
- Medeplichtig aan een daad van agressie is dus alleen hij die de uitvoerder met door hemzelf uit te oefenen geweld -toe te passen in het geval dat de uitvoerder de daad van agressie niet uitvoert-bedreigt.

Tweede stelling: Medeplichtigheid leidt tot vermindering van de schuld van de uitvoerder. (Zou dit niet het geval zijn dan zou men namelijk kunnen redeneren dat de uitvoerder weliswaar volledig verantwoordelijk blijft voor zijn daad, maar dat er daarnaast nieuwe schulden ontstaan.)

Bewijs:

- De hoeveelheid gepleegde agressie staat nadat de misdaad voltrokken is vast; en neemt dus niet in zwaarte toe na afloop van de misdaad.
- De zwaarte van de gepleegde agressie kan dus vaststaan voordat bekend is wie de daders zijn en hoeveel er zijn.
- De misdaad wordt dus niet erger als blijkt dat er meer mensen bij betrokken zijn.
- Een vaste hoeveelheid agressie dient dus verdeeld te worden over alle medeplichtigen. Meer daders resulteren daarom in een kleinere schuld per dader.

Commentaar van de redactie:

Zoals altijd zijn de artikelen die in de Vrijbrief verschijnen de mening van de betreffende auteur. Deze mening komt niet noodzakelijkerwijs overeen met die van de redactie-leden. Dat geldt derhalve ook voor het artikel van Jan-Jaap Verweij. U vraagt zich wellicht af waarom wij soms artikelen plaatsen die mogelijk omstreden zijn, en doelt daarbij misschien onder andere op het artikel van de heer Verweij. Wij plaatsen dergelijke artikelen indien wij menen dat deze aan een kernpunt van het libertarisme raken, en zodoende een fundamentele discussie op gang kunnen brengen. Het verloop en de uitkomsten van een dergelijke discussie kunnen bijdragen aan een verrijking van de Vrijbrief. De redactie doet een poging om een zinvolle bijdrage aan deze discussie te leveren, door in het onderstaande enkele kritische opmerkingen bij het stuk van Verweij te plaatsen, zonder daarbij enige volledigheid of betweterigheid te pretenderen.

In *Thou Shalt Not Aggress* wordt een voor libertariërs essentiële en tevens gecompliceerde kwestie aan de orde gesteld. Deze kwestie draait volgens de redactie om de vraag: Wat is "agressie"? Verweij beantwoordt deze vraag met de definitie: "Men dreigt met geweld als men persoonlijk het beschikkingsrecht van iemand over zijn eigendom of lichaam beperkt" (cursivering door de redactie). Wanneer men deze definitie aanvaardt, moet men waarschijnlijk ook de conclusies die in het artikel getrokken worden, aanvaarden. Er is echter verschil van

mening mogelijk over de stelling dat dit de juiste liberarische definitie is van agressie, het dreigen met of daadwerkelijk toepassen van geweld. Misschien moet de definitie van agressie wel verruimd of anderszins aangepast worden?

Een tweede interessant punt is de rol van degenen die de opdracht geven aan anderen om agressie te plegen. Volgens Verweij kunnen deze opdrachtgevers alleen (mede)schuldig zijn indien zij agressie uitoefenen jegens onwillige uitvoerders. Wanneer zij de uitvoerders slechts vriendelijk verzoeken om agressie jegens derden te plegen, zijn alleen de uitvoerenden -volledig-schuldig. Ook hier rijst een vergelijkbare vraag: Wanneer plegen de opdrachtgevers agressie? Alleen wanneer zij de uitvoerders een kopje kleiner maken of bestelen of daarmee dreigen, of ook wanneer zij de uitvoerders in feite beroven van toekomstige eigendommen door hen te ontslaan of wanneer zij alleen psychologische druk op de uitvoerenden uitoefenen of daarmee dreigen? Verweij beperkt zich tot het eerste deel, maar wellicht is een uitbreiding ook hier evengoed verdedigbaar.

Tenslotte een derde aantekening bij het artikel. De begrippen "schuld(ig)" en "verantwoordelijk(heid)" worden ogenschijnlijk als synoniemen gebruikt. Daar is het één en ander op aan te merken. Misschien schept het enige helderheid om "schuld" aan te merken als een juridisch begrip en "verantwoordelijkheid" als een politiek begrip. In het Nederlandse politieke bestel geldt (tenminste, dat is de bedoeling) dat de minister verantwoordelijk is voor wat zijn ambtenaren fout doen en hebben gedaan, ook al heeft hij er geen enkele schuld aan. De minister is degene die naar het parlement en de kiezers toe verantwoordelijk is. Directe schuld en uiteindelijk verantwoordelijkheid zijn dus twee verschillende concepten, terwijl Verweij deze gelijk stelt. Bovendien is het zeer wel denkbaar dat daartussen vele genuanceerde combinaties liggen.

Bovenstaande overwegingen hebben tot doel om aan te geven dat het enerzijds mogelijk is om het betoog van Verweij met kritische vragen en opmerkingen te belagen, en dat anderzijds dergelijke op- en aanmerkingen ons stimuleren om stil te staan bij de vraag: "Wat houdt het in om libertariër te zijn?" Indien het discussiëren over die vraag hierdoor een impuls krijgt, verdient een artikel zoals dat van Verweij een plaats in de Vrijbrief.

Reacties op artikelen in de Vrijbrief zijn altijd van harte welkom. U kunt ze richten aan de eindredacteur, wiens adres u voorin dit nummer vindt. Hij is ook bereikbaar per e-mail: aintveld@pobox.leidenuniv.nl

Chaos Geprogrammeerd (Planned Chaos)

Ludwig von Mises (1881-1973)

Vertaald door Wimmy Albada

Met dank aan Fred Dekkers

Planned Chaos is voor het eerst uitgegeven in Irvington-on-Hudson, N.Y., door de Foundation for Economic Education, in 1947.

Dit is het eerste van drie delen waarin deze vertaling verschijnt. In de volgende Vrijbrief zullen de hoofdstukken drie, vier, en vijf geplaatst worden. In het daaropvolgende nummer zullen de hoofdstukken zes tot en met tien staan.

Voorwoord

Een recent artikel door een welbekende professor in de economie, gepubliceerd in een toonaangevend economisch tijdschrift, illustreert de belangrijkste dreiging voor de economie in dit en menig ander land.

Het grootste deel van het artikel was gezond wat zijn conceptie betreft en recht door zee in zijn stellingname. De auteur begon met privé-eigendom en het kapitalisme te onderschrijven. Hij pleitte voor vrije markten voor goederen en diensten, waarbij hij een monopolie door de een of de andere groep veroordeelde, zowel door het "kapitaal" als door de "arbeid". Hij vroeg gelijkheid voor de wet, met bescherming van de vrijheid van onderneming, productie en uitwisseling. Alleen onder deze voorwaarden, zei hij, kan een volk maximale rijkdom en welvaart bereiken.

Tot zover is alles in orde.

Vandaar echter ging de auteur verder met de inbeslagname (door de regering) te propageren van goederen en inkomen van de meest productieve personen voor het veronderstelde welzijn van de minst productieve. Met andere woorden: hij propageerde geen economische vrijheid, maar een zogenaamd "gemengd systeem" met het voorgewende doel de welvaart te "socialiseren". Dit systeem, zei hij, zou langzaam en rustig geïntroduceerd moeten worden, door een verscheidenheid van midelen. Hij veroordeelde de revolutionaire socialisten op grond van het feit dat bloedvergieten en geweld onnodig waren. Met geduld en rustige vastberadenheid, stelde hij, kan de verandering op vreedzame manier tot stand worden gebracht.

Oppervlakkig gezien schijnen de gebeurtenissen de bewering te bevestigen dat deze onteigening of

"socialisatie" van eigendom vreedzaam zou kunnen plaats vinden, dat wil zeggen zonder gewapende revolutie en burgeroorlog. Maar bij nader inzien wordt duidelijk dat een uitholling van de vrijheid overal op de wereld geresulteerd heeft in twee van de bloedigste oorlogen in de gehele geschiedenis. En thuis zonder geweld? De vernietiging van de vrijheid in Amerika evenals elders heeft plaats gevonden zowel door privaat geweld als door de bijna onweerstaanbare kracht van de moderne staat. Deze "gemakkelijke, onbloedige en geweldloze" overgang naar het socialisme is het onderwerp van Planned Chaos. Begonnen in Duitsland zo'n 60 jaar of meer geleden, is dit "interventionisme" in populariteit toegenomen in het ene land na het andere over de gehele wereld. Als Sozialpolitik, de welvaartsstaat, de New Deal of als economische planning, wordt het gepreikt en aanbevolen in kerken, scholen, boerenorganisaties en zakelijke verenigingen als de "niet-extremistische, redelijke Weg van het Midden". In Planned Chaos vertelt professor Mises waarom de populariteit van deze politiek geen bewijs is voor de gezondheid ervan, waarom deze politiek haar beoogde doelen mist, en wat zij de naties aandoet die haar navolgen.

Wetenschappelijke studie van het interventionisme is het levenswerk geweest van deze eminente econoom en geleerde. Dit is ook de belangrijkste interesse geweest van de Oostenrijkse economische school, waarvan professor Mises een vooraanstaand vertegenwoordiger is. Deze school van economisch denkwerk had haar oorsprong ongeveer 90 jaar geleden in het werk van Carl Menger en Eugen Böhm-Bawerk. Onder haar huidige leiders telt zij naast Mises, Friedrich von Hayek van de commissie voor sociale wetenschappen van de universiteit van Chicago, schrijver van *The Road to Serfdom*.

en The Constitution of Liberty, en een groeiend aantal jonge economen in vele landen.

Deze school van economisch denkwerk ontwikkelde de benadering van het "marginale nut" op het gebied van waarden en distributie, een analyse-methode die de primitieve en schoonschijnende theorieën van "arbeidskosten", of "arbeidsinspanning" verdringt. Deze ontwikkeling maakte de Oostenrijkse economen tot de belangrijkste critici van het Marxistisch socialisme en van de "wetenschappelijk socialisten", die de spreekbuizen in de Duitse universiteiten waren voor de welvaartsstaat van Bismarck en de voorlopers van zowel de Sociaal Democratie als het Nazisme.

Professor Mises' verhandeling Socialisme, voor het eerst gepubliceerd in 1922 en herzien in 1932, beide in de Duitse taal, is de directe vrucht van deze jaren van wetenschappelijk werk. Een vertaling in het Engels verscheen het eerst in 1936, een franse in 1938, en een Spaanse vertaling, waarvoor Planned Chaos als voorwoord was geschreven, in 1947. Dit voorwoord verschijnt ook in de latere edities van Socialisme, gepubliceerd door de Yale University Press in 1951.

Communistische samenzweersers in de Verenigde Staten zowel als elders, bereiden de greep naar de politieke macht voor. De scherpzinnige student, echter, zou moeten waarnemen hoe het interventionisme, onder verschillende verlokkelijke labels, de wereld rijp maakt voor het omverwerpen van de maatschappij, gebaseerd op vrijwilligheid, van de markteconomie en van de grondwettelijke regering. Planned Chaos, geschreven door een wereldberoemde kenner, zal een waardevolle hulp zijn tot het begrip op dit terrein. Het zal helpen de fouten van hen, zoals de economie-professor waarnaar hierboven verwezen werd, duidelijk te maken die geloven dat een systeem gebaseerd op individuele vrijheid "gemengd" kan worden met socialisme.

September 1961

Leonard E. Read

INHOUD

Inleidende Opmerkingen

1. Het Falen van het Interventionisme
2. Het Dictatoriale, Anti-Democratische en Socialistische Karakter van het Interventionisme
3. Socialisme en Communisme
4. De Agressiviteit van Rusland
5. De Ketterij van Trotsky

6. De Bevrijding van de Démonen
7. Het Fascisme
8. Het Nazisme
9. De Lessen van de Sovjet-Ervaring
10. De Beweerde Onvermijdelijkheid van het Socialisme

INLEIDENDE OPMERKINGEN

Het karakteristieke kenmerk van deze eeuw van dictators, oorlogen en revoluties is zijn anti-kapitalistische grondslag. De meeste regeringen en politieke partijen zijn er begerig naar om de omvang van het privé-initiatief en de vrije onderneming aan banden te leggen. Het is een bijna onbetwist dogma dat het kapitalisme afgedaan heeft en dat de komende totale reglementering van alle economische activiteiten zowel onontkoombaar als in hoge mate gewenst is.

Toch is het kapitalisme nog erg krachtig in het Westerse werelddeel. De kapitalistische productie heeft een hele opmerkelijke vooruitgang geboekt, zelfs in de laatste jaren. De productiemethoden werden in hoge mate verbeterd. De consumenten zijn voorzien van betere en goedkopere goederen en van vele nieuwe artikelen waar men tot voor kort niet van gehoord had. Veel landen hebben de omvang van hun industrie uitgebreid en de kwaliteit ervan verbeterd. Ondanks de anti-kapitalistische politiek van alle regeringen en van bijna alle politieke partijen, vervult de kapitalistische productiewijze nog steeds zijn sociale functie van het voorzien van de consumenten van meer, betere en goedkopere goederen.

Het is zeker niet de verdienste van regeringen, politici en vakbondsfunctionarissen dat de levensstandaard stijgt in de landen die het principe van het privé-eigendom van de productiemiddelen aanhangen. Het is niet aan kantoren en bureaucraten maar aan de grote zakenwereld te danken dat de meeste gezinnen in de Verenigde Staten een auto en geluidsapparatuur bezitten. De toename van de consumptie per hoofd in Amerika vergeleken met de toestand een kwart eeuw geleden is niet bereikt dankzij wetten en regeringsbesluiten. Het is een prestatie van zakenlieden die hun fabrieken hebben vergroot of nieuwe hebben gebouwd.

Dit punt moet benadrukt worden, want onze tijdgenoten hebben de neiging het over het hoofd te zien. Verstrikt in het bijgeloof van het statisme en van de almacht van de regeringen, houden ze zich uitsluitend bezig met regeringsmaatregelen. Ze verwachten alles van autoritaire actie en heel weinig van het initiatief van

ondernemende burgers. En toch is de enige manier om de welvaart te verbeteren de toename van het aantal producten. Dit is waar de zakenwereld op uit is.

Het is grotesk dat er veel meer gepraat wordt over de Tennessee Valley Authority¹ dan over de weergaloze en ongeëvenaarde verrichtingen van de Amerikaanse verwerkende industrie, die in privé-handen is. Het was echter de laatste die de Verenigde Staten in staat stelde de oorlog te winnen.

Het dogma dat de Staat of de Regering de belichaming is van alles wat goed en weldadig is en dat de individuen ellendige ondergeschikten zijn, die er alleen maar op uit zijn elkaar schade te berokkenen en die nodig onder toezicht gesteld moeten worden, wordt nauwelijks aangevochten. Het is taboe om er op enige manier vraagtekens bij te plaatsen. Wie de goddelijkheid van de staat en de onfeilbaarheid van zijn priesters, de bureaucraten, uitroept, wordt beschouwd als een onpartijdig aanhanger van de sociale wetenschappen. Ieder die er bezwaar tegen in brengt, wordt als bevooroordeeld en bekrompen gebrandmerkt. De aanhangers van de nieuwe godsdienst van de staatssuperioriteit zijn zelfs nog fanatieker en intoleranter dan de Mohamedaanse veroveraars van Afrika en Spanje.

De geschiedenis zal onze eeuw de eeuw van dictators en tirannen noemen. We hebben in de laatste jaren de val van twee van deze opgeblazen supermensen gezien. Maar de geest die deze schurken tot autocratische macht heeft verheven, blijft. Hij doordringt leerboeken en tijdschriften, hij spreekt door de mond van leraren en politici, hij manifesteert zichzelf in partijprogramma's, toneelstukken en romans. Zolang deze geest de overhand heeft, kan er geen hoop zijn op duurzame vrede, of democratie² op het behoud van vrijheid of een voort-

1 Red. Vrijbrief: De TVA was belast met een groot waterbouwkundig project in de staat Tennessee om onder andere de rivierlopen onder controle te krijgen.

2 De term democratie, zoals ik die gebruik, betekent een regeringssysteem waarin degenen die geregeerd worden in een positie zijn om, direct door een volksstemming of indirect door verkiezingen, de manier waarop de wetgevende en uitvoerende macht uitgeoefend wordt en de keuze van de belangrijkste uitvoerders, te bepalen. Democratie is het totaal tegengestelde van het Bolshevistische, Fascistische, en Nazistische principe volgens welke een groep, door zichzelf benoemde, voorlopers het recht en de plicht heeft de teugels van de regering door middel van geweld te grijpen en zijn eigen wil

durende vooruitgang in de economische welvaart van het land.

1 HET FALEN VAN HET INTERVENTIONISME

Niets is tegenwoordig impopulairder dan de vrije markteconomie, dus het kapitalisme.³ Alles wat als onbevredigend wordt beschouwd in de tegenwoordige toestand wordt geweten aan het kapitalisme. De atheïsten stellen het kapitalisme verantwoordelijk voor het overleven van het Christendom. Maar de pauselijke encyclieken beschuldigen het kapitalisme van het verspreiden van de godsdienstloosheid en de zonden van onze tijdgenoten, en de protestantse kerken en sekten zijn niet minder krachtig in hun veroordeling van de kapitalistische hebzucht. Vrienden van de vrede beschouwen onze oorlogen als uitlopers van het kapitalistische imperialisme. Maar de onvermurwbare nationalistische oorlogsfhitters in Duitsland en Italië veroordeelden het kapitalisme juist vanwege zijn "bourgeois" pacifisme, dat in strijd was met de menselijke natuur en met de onontkoombare wetten van de geschiedenis. Prekers beschuldigen het kapitalisme ervan gezinnen uiteen te rijten en losbandigheid te veroorzaken. Maar de "progressieven" blameren het kapitalisme vanwege het behoud van veronderstelde ouderwetse regels van seksuele terughoudendheid. Bijna iedereen is het er over eens dat armoede een gevolg is van het kapitalisme. Aan de andere kant betreuren velen het dat het kapitalisme, doordat het zo rijkelijk voorziet in de wensen van de mensen die meer goederen en een beter leven willen hebben, een grof materialisme bevordert. Deze tegenstrijdige beschuldigingen van het kapitalisme heffen elkaar op. Maar het feit blijft dat er weinig mensen overgebleven zijn die het kapitalisme niet in zijn geheel veroordelen.

Hoewel het kapitalisme het economisch systeem van de moderne Westerse beschaving is, wordt de politiek van alle Westerse naties geleid door uiterst

aan de meerderheid op te leggen.

3 Red. Vrijbrief: Hoewel de vrije markt anno 1997 misschien minder impopulair lijkt dan in de tijd dat Von Mises dit boek schreef, betekent dit nog niet per definitie een verbetering. Hetgeen namelijk heden ten dage met "vrije markt" wordt aangeduid, is immers niet veel anders dan een minder radicale variant van het socialisme, en is relatief populair omdat het minder slechte resultaten oplevert dan een nog verder gaande vorm van het socialisme, dankzij de sporadische elementen van een echte vrije markt die het bezit.

anti-kapitalistische ideeën. Het doel van deze interventionistische politiek is niet het kapitalisme te bewaren, maar er een gemengde economie voor in de plaats te stellen. Er wordt aangenomen dat deze gemengde economie noch kapitalisme, noch socialisme is. Hij wordt beschreven als een derde systeem, net zo ver van het kapitalisme als van het socialisme verwijderd. Er wordt verondersteld dat hij midden tussen het socialisme en het kapitalisme staat, terwijl hij de voordelen van beide behoudt en de nadelen die inherent aan beide zijn vermijdt.

Meer dan een halve eeuw geleden verklaarde de voraanstaande man in de Britse socialistische beweging, Sidney Webb, dat de socialistische filosofie "slechts de bewuste en expliciete bevestiging is van principes van sociale organisatie die al grotendeels onbewust zijn aangenomen". En hij voegde er aan toe dat de economische geschiedenis van de negentiende eeuw "een bijna voortdurende weergave van de vooruitgang van het socialisme" was.⁴ Enkele jaren later stelde een eminent Brits staatsman, sir William Harcourt: "We zijn nu allemaal socialisten".⁵ Toen in 1913 een Amerikaan, Elmer Roberts, een boek publiceerde over de economische politiek van de Keizerlijke regering van Duitsland zoals die gevoerd was sinds het eind van de zeventiger jaren van de vorige eeuw, noemde hij deze "monarchaal socialisme".⁶

Het was echter niet correct, eenvoudig het interventionisme en het socialisme gelijk te stellen. Er zijn vele aanhangers van het interventionisme die het als de meest voor de hand liggende methode beschouwen om -stap voor stap- het volledige socialisme te realiseren. Maar er zijn ook vele interventionisten die niet regelrechte socialistten zijn; ze mikken op het vestigen van de gemengde economie als permanent systeem van economisch management. Ze zijn van plan het kapitalisme in de hand te houden, te reguleren en te "verbeteren" door ingrijpen van de regering in het zakenleven en door het optreden van de vakbonden.

Teneinde de werking van het interventionisme en van de gemengde economie goed te begrijpen is het nodig twee punten te verduidelijken:

4 Sidney Webb in *Fabian Essays in Socialism*, American Edition, New York, 1891 (1889), p.4.

5 Cf G.M. Trevelyan, *A Shortened History of England*, London, 1942, p.510.

6 Elmer Roberts, *Monarchial Socialism in Germany*, New York, 1913.

Ten eerste: Als in een samenleving die gebaseerd is op privé-eigendom van productiemiddelen sommige van deze middelen in bezit zijn van, en gebruikt worden door, de regering of de plaatselijke autoriteiten, dan is dit nog geen gemengd systeem dat socialisme en privé-eigendom combineert. Zolang er slechts enkele individuele ondernemingen openbaar worden gecontroleerd, blijven de karakteristieken van de markteconomie die de economische activiteit bepaalt in essentie onaangestast. De ondernemingen die openbaar eigendom zijn moeten, als kopers van grondstoffen, halfproducten en arbeidskrachten en als verkopers van goederen en diensten, ook passen in het mechanisme van de markteconomie. Ze zijn onderworpen aan de wetten van de markt; ze moeten winst nastreven of, op zijn minst, verliezen vermijden. Wanneer er geprobeerd wordt deze afhankelijkheid te verminderen of te elimineren door de verliezen van zulke ondernemingen met subsidies uit openbare fondsen te dekken, dan is het enige resultaat een verschuiving van deze afhankelijkheid naar elders. Dit is zo omdat de middelen van deze subsidies ergens vandaan gehaald moeten worden. Ze kunnen bijeen gebracht worden door belasting te heffen. Maar de last van deze belasting heeft zijn effecten op het publiek, niet op de regering die de belasting heft. Het is de markt en niet de fiscus, die besluit op wie de last van de belasting valt en hoe deze de productie en de consumptie beïnvloedt. De markt en zijn onontkoombare wet zijn oppermachtig.

Ten tweede: Er zijn twee verschillende patronen om het socialisme te realiseren. Het ene patroon -dat we het Marxistische of Russische patroon kunnen noemen- is zuiver bureaucratisch. Alle economische ondernemingen zijn afdelingen van de regering, net als de leiding van het leger en de marine of het postsysteem. Elke afzonderlijke fabriek, winkel of boerderij staat in dezelfde verhouding tot de opperste centrale organisatie als een postkantoor staat tot het hoofdkantoor. De hele natie vormt één groot arbeidsleger met 'dienstplicht'; de commandant van dit leger is het staatshoofd.

Het tweede patroon -dat we het Duitse of 'Zwangswirtschaft'-systeem⁷ kunnen noemen- verschilt van het eerste in die zin dat het, schijnbaar en in naam, privé-eigendom van de productiemiddelen, ondernemerschap en het marktproces handhaaft. Zogenaamde ondernemers kopen en verkopen, betalen de werklui, gaan schulden aan en betalen rente en aflossing. Maar

7 "Zwang" betekent dwang, "Wirtschaft" betekent economie. "Zwangswirtschaft" is dus zoiets als dwangmatige economie.

ze zijn niet langer ondernemers. In Nazi-Duitsland werden ze zetbazen of Betriebsführer genoemd. De regering vertelt aan deze schijnbare ondernemers wat en hoe ze moeten produceren, tegen welke prijs en van wie ze moeten kopen, voor welke prijs en aan wie ze moeten verkopen. De regering bepaalt voor welk loon arbeiders moeten werken en aan wie en onder welke voorwaarden kapitalisten hun fondsen moeten toevertrouwen. Het marktproces is een schijnvertoning. Daar alle prijzen, lonen en rentevoeten door de autoriteiten zijn vastgesteld, lijken ze alleen maar op prijzen, lonen en rentevoeten; in feite zijn het slechts kwantitatieve termen in de autoritaire bevelen die het inkomen, de consumptie en de levensstandaard van iedere burger bepalen. De autoriteit, niet de consument, bepaalt de productie. Het centrale bestuur van het productiemanagement is allesoverheersend; alle burgers zijn niets anders dan ambtenaren. Dit is socialisme met het uiterlijk van het kapitalisme. Sommige etiketten van de kapitalistische markteconomie zijn behouden, maar ze betekenen hier iets volkomen anders dan wat ze betekenen in de markteconomie.

Het is nodig dit feit te benadrukken om te voorkomen dat interventionisme en socialisme met elkaar verward worden. Het systeem van de belemmerde markteconomie, of interventionisme, verschilt van het socialisme juist door het feit dat het nog altijd een markteconomie is. De autoriteiten proberen de markt te beïnvloeden door tussenkomst van hun dwingende macht, maar ze willen de markt niet helemaal aan de kant zetten. Ze wensen dat productie en consumptie zich zullen ontwikkelen langs andere lijnen dan die welke voorgeschreven zijn in de ongehinderde markt, en ze willen dit bereiken door in de markt orders, bevelen en geboden te injecteren terwijl voor de bekrachtiging hiervan de politiemacht en zijn apparaat van onderdrukking en dwang klaarstaan. Maar dit zijn geïsoleerde interventies; zij die ze bedacht hebben verzekeren dat ze niet van plan zijn deze maatregelen te combineren tot een compleet, geïntegreerd systeem dat alle prijzen, lonen en rentetarieven regelt, en dat dus de volledige controle van productie en consumptie in de handen van de autoriteiten plaatst. Alle methoden van interventie zijn echter gedoemd te mislukken. Dit betekent: de interventionistische maatregelen moeten noodgedwongen resulteren in toestanden die vanuit het standpunt van hun eigen voorstanders, onbevredigender zijn dan de vorige stand van zaken die ze zouden moeten veranderen. Dit soort politiek is daarom tegen zijn

eigen doel gericht.

Minimumlonen zijn, of ze opgelegd zijn door een regeringsdecreet, of door vakbondsdruk en dwang, nutteloos als ze de lonen vast leggen op het niveau van de markt. Maar als ze de lonen verhogen boven het niveau dat de ongehinderde arbeidsmarkt zou hebben bepaald, dan resulteren ze in permanente werkloosheid van een groot deel van het arbeidspotentieel.

Regeringsuitgaven kunnen geen extra banen creëren. Als de regering de benodigde fondsen levert door de burgers belasting op te leggen of door van het publiek te lenen, dan vernietigt ze aan de ene kant net zoveel banen als ze aan de nadere kant creëert. Als de regeringsuitgaven gefinancierd worden door te lenen van de handelsbanken, betekent dit kredietexpansie en inflatie. Als in de loop van zo'n inflatie de stijging in de prijzen van de goederen hoger is dan de stijging in de nominale lonen, dan zal de werkloosheid afnemen. Maar wat de werkloosheid doet afnemen, is precies het feit dat de reële lonen dalen.

De inherente tendens van de kapitalistische ontwikkeling is de reële lonen voortdurend te laten stijgen. Dit is het resultaat van de voortdurende accumulatie van kapitaal door middel waarvan technologische productiemethoden worden verbeterd. Er is geen andere methode om de hoogte van de lonen te laten stijgen voor een ieder die geld wil verdienen dan door de toename van de hoe-

Het kapitalisme laat de reële lonen voortdurend stijgen

veelheid per hoofd geïnvesteerd kapitaal. Wanneer de accumulatie van toegevoegd kapitaal ophoudt, dan stopt de tendens naar een verdere toename van de reële lonen. Als de consumptie van kapitaal in de plaats wordt gesteld van een verdere toename van het beschikbare kapitaal, dan moeten de reële lonen tijdelijk dalen totdat de belemmeringen voor een verder toename van het kapitaal zijn weggenomen. Regeringsmaatregelen die de accumulatie van kapitaal vertragen of die leiden tot consumptie van kapitaal -zoals geconfisqueerde belasting- zijn daarom tegengesteld aan de vitale belangen van de werknemers.

Kredietexpansie kan een tijdelijke opleving teweeg brengen. Maar zo'n schijnwielvaart moet uitlopen op een algemene handelsdepressie, een plotselinge vermindering van de vraag.

Er kan nauwelijks worden betoogd dat de economische geschiedenis van de laatste tientallen jaren zich tegen de pessimistische voorspellingen van de economen in heeft ontwikkeld. Onze eeuw moet grote economische pro-

blemen onder ogen zien. Maar dit is geen crisis van het kapitalisme. Het is een crisis van het interventionisme, van politiek die bedoeld is om het kapitalisme te verbeteren en er een beter systeem voor in de plaats te zetten.

Geen econoom heeft ooit durven beweren dat interventionisme op iets anders uit kon lopen dan ellende en chaos. De voorstanders van interventionisme -als eerste onder hen de Pruisische historische school en de Amerikaanse institutionalisten- waren geen economen. Integendeel. Teneinde hun plannen te bevorderen ontkenden ze ronduit dat er zoiets als een economische wet bestaat. Naar hun mening zijn regeringen vrij alles te bereiken wat ze willen zonder dat hun beperkingen worden opgelegd door een onverbiddelijke regelmaat in de volgorde van economische verschijnselen. Zoals de Duitse socialist Ferdinand Lassalle, hielden ze vol dat de Staat God is.

De interventionisten benaderen de studie van economische zaken niet met wetenschappelijke belangeloosheid. De meesten van hen worden gedreven door een afgunstige wrok tegen hen van wie het inkomen groter is dan dat van henzelf. Deze vooringenomenheid maakt het voor hen onmogelijk de zaken te zien zoals ze werkelijk zijn. Voor hen is het belangrijkste niet de toestand van de massa's te verbeteren, maar de ondernemers en de kapitalisten schade te berokkenen zelfs als deze politiek de overweldigende meerderheid van de bevolking tot slachtoffer maakt. In de ogen van de interventionisten is het blote bestaan van winst verwerpelijk. Ze spreken van winst zonder zich bezig te houden met zijn tegengestelde, verlies. Ze begrijpen niet dat winst en verlies de instrumenten zijn door middel waarvan de consumenten de activiteiten van ondernemers stevig in de hand houden. Het zijn winst en verlies die de consumenten het belangrijkste maken in het leiden van zaken. Het is absurd een tegenstelling te maken tussen productie voor de winst en productie voor het gebruik. Op de ongehinderde markt kan iemand alleen maar winst maken door de consumenten op de beste en goedkoopste manier van goederen te voorzien die ze willen gebruiken. Winst en verlies onttrekken de materiële productiefactoren aan de handen van hen die inefficiënt zijn en plaatsen ze in de handen van de meer efficiënten. Het is hun sociale functie om iemand meer invloed te geven in het leiden van zaken naarmate hij er beter in slaagt die goederen te produceren waar de mensen om vechten. De consumenten lijden, wanneer de wetten van een land de meeste efficiënte ondernemers er van weerhouden het gebied van hun activiteiten uit te breiden. Wat sommige ondernemingen heeft doen ontwikkelen tot "big business" was juist hun succes om het beste aan de vraag van de massa's te voldoen.

Anti-kapitalistische politiek saboteert de werking van het kapitalistische systeem van de markteconomie. Het falen van het interventionisme toont niet aan dat het noodzakelijk is om het socialisme in te voeren. Het toont alleen maar de futiliteit van het interventionisme aan. Al het kwaad dat de zogenaamde "progressieven" interpreteren als blijk van het falen van het kapitalisme is het resultaat van hun verondersteld gunstig ingrijpen in de markt. Alleen de onwetenden, die ten onrechte het interventionisme identificeren met het kapitalisme, geloven dat de remedie voor dit kwaad het socialisme is.

2 HET DICTATORIALE, ANTI-DEMOCRATISCHE EN SOCIALISTISCHE KARAKTER VAN HET INTERVENTIONISME

Veel voorstanders van het interventionisme raken in de war wanneer men hun vertelt dat ze, wanneer ze het interventionisme aanbevelen, zelf anti-democratische en dictatoriale tendensen en de vestiging van het totalitaire socialisme propageren. Ze protesteren dat ze ernstig geloven in democratie en tegenstanders zijn van tirannie en socialisme. Wat ze willen is alleen maar het verbeteren van de toestand van de armen. Ze zeggen dat ze gedreven worden door overwegingen van sociale rechtvaardigheid en dat ze een eerlijker verdeling van het inkomen voorstaan juist omdat ze er op uit zijn het kapitalisme en zijn gevolg of super-structuur, dat wil zeggen de democratische regering, te behouden.

Wat deze mensen zich niet realiseren is dat de verschillende methoden die ze suggereren niet in staat zijn de heilzame resultaten te boeken die ze voorstaan. Ze produceren daarentegen een stand van zaken die vanuit het standpunt van hun voorstanders slechter is dan de vorige situatie die ze zouden moeten veranderen. Als de regering, als ze wordt geconfronteerd met de mislukking van de eerste interventie, niet bereid is haar interventie met de markt ongedaan te maken en terug te keren naar een vrije economie, dan moet ze aan de eerste maatregel meer en meer reguleringen en restricties toevoegen. Zo stap voor stap verder gaand, bereikt ze uiteindelijk een punt waarop alle economische vrijheid van individuen verdwenen is. Dan ontstaat het socialisme van het Duitse patroon, de Zwangswirtschaft van de Nazi's.

We hebben al het geval van de minimumlonen genoemd. Laat ons de zaak verder illustreren met een analyse van een typisch geval van prijscontrole.

Als de regering het voor arme ouders mogelijk wil maken om meer melk aan hun kinderen te geven, dan doet ze de melk tegen de marktprijs kopen en het met verlies aan die armen verkopen tegen een lagere prijs;

het verlies kan gedekt worden door middelen die via belasting zijn geïnd. Maar als de regering eenvoudigweg de prijs van de melk vaststelt op een lagere waarde dan die van de markt, dan zullen de resultaten tegen de bedoeling van de regering ingaan. De marginale producenten zullen, teneinde verliezen te voorkomen, het produceren en verkopen van melk staken. Er zal minder melk voor de consumenten beschikbaar zijn en niet meer. Dit resultaat is tegen de bedoelingen van de regering. De regering kwam tussen beide omdat zij melk van levensbelang vond. Ze wou de voorziening ervan niet beperken.

Nu moet de regering het alternatief onder ogen zien: ofwel zich te onthouden van enige poging de prijzen te controleren ofwel aan de eerste maatregel een tweede toe te voegen, dat wil zeggen, de prijzen vast te leggen van de productiefactoren die nodig zijn om melk te produceren. Dan herhaalt zich hetzelfde verhaal op een meer verwijderd vlak; de regering moet opnieuw de prijzen van de productiefactoren vaststellen die nodig zijn voor de productie van die productiefactoren, die nodig zijn voor de productie van melk. Zo moet de regering dus verder en verder gaan, de prijzen van alle productiefactoren vaststellend -zowel menselijk (werk) als materieel- en iedere ondernemer en iedere werknemer dwingen door te gaan met werken tegen deze prijzen en lonen. Geen productietak kan uitgezonderd worden van dit algemeen vaststellen van prijzen en lonen en deze algemene opdracht om de productie voort te zetten. Als sommige takken van de productie vrij zouden worden gelaten, dan zou het resultaat zijn een verschuiving van kapitaal en arbeid daarheen en een overeenkomstige daling van de voorraad goederen waarvan de prijs door de regering was vastgesteld. Het zijn echter precies deze goederen die de regering als speciaal belangrijk beschouwt voor de bevrediging van de noden van de massa's.

Maar wanneer deze toestand van totale controle van de zaken is bereikt, dan is de markteconomie vervangen door een systeem van geleide economie, door socialisme. Dit is natuurlijk niet het socialisme van het directe management door de regering van iedere fabriek zoals in Rusland, maar het socialisme van het Duitse of Nazi-patroon.

Veel mensen waren gefascineerd door het beweerde succes van de Duitse prijscontrole. Ze zeiden: Men hoeft alleen maar zo wreed en meedogenloos te zijn als de Nazi's om er in te slagen de prijzen te controleren.

Controle van een gedeelte van de prijzen leidt tot een absurde situatie

Wat deze mensen, begerig als ze waren het Nazisme te bevechten door zijn methoden aan te nemen, niet zagen was dat de Nazi's de prijscontrole niet invoerden in een marktsysteem, maar dat ze een volledig socialistisch systeem vestigden, een totalitaire gemeenschap.

Prijscontrole werkt tegengesteld aan zijn doel als hij beperkt blijft tot slechts sommige goederen. Hij kan niet bevredigend werken in een markteconomie. Als de regering uit dit falen niet de conclusie trekt dat zij alle pogingen tot het controleren

van prijzen moet opgeven, moet ze verder en verder gaan tot ze de markteconomie vervangt door een socialistische totale planning.

Productie kan ofwel geleid worden door de prijzen zoals ze op de markt worden vastgesteld door het kopen of door het er zich van weerhouden te kopen van de kant van het publiek. Ofwel ze kan worden geleid door het centrale regeringsbureau voor productie-management. Er is geen derde oplossing beschikbaar. Er is geen derde sociaal systeem denkbaar dat noch markteconomie noch socialisme zou zijn. Regeringscontrole van slechts een deel van de prijzen moet uitlopen op een toestand die -zonder enige uitzondering- iedereen beschouwt als absurd en tegen zijn doel gericht. Het onvermijdelijke resultaat ervan is chaos en sociale onrust.

Dit is wat economen in gedachten hebben als ze verwijzen naar de economische wet en vaststellen dat interventionisme tegengesteld is aan de economische wet.

Op de markt zijn de consumenten meester. Hun kopen en zich onthouden van kopen bepaalt uiteindelijk wat de ondernemers produceren en in welke hoeveelheid en kwaliteit. Het bepaalt direct de prijzen van de consumptiegoederen en indirect de prijzen van alle productiegoederen, dat wil zeggen, werk en materiële productiefactoren. Het bepaalt het ontstaan van winst en verlies en de totstandkoming van het rente-percentages. Het bepaalt het inkomen van ieder individu. Het brandpunt van de markteconomie is de markt, dat wil zeggen, het proces van het tot stand komen van de prijzen van goederen, lonen en rente en hun afgeleiden, winsten en verliezen. Het maakt alle mensen in hun functie van producent verantwoordelijk tegenover de consumenten. Deze afhankelijkheid is direct wat betreft ondernemers, kapitalisten, boeren en de vrije beroepen, en indirect wat betreft mensen die voor een salaris of een loon werken. De markt past de pogingen van allen die betrokken zijn bij het vervullen van de noden de consu-

menten aan, aan de wensen van hen voor wie ze produceren, de consumenten. Hij onderwerpt productie aan consumptie.

De markt is een democratie waarin iedere cent het recht geeft om te stemmen. Het is waar dat de verschillende individuen niet dezelfde macht hebben om te stemmen. De rijkere man kan over meer stembriefjes beschikken dan de armere knaap. Maar het rijk zijn en een hoger inkomen hebben is, in de markteconomie, al het resultaat van een vorige verkiezing. De enige methode om rijkdom te verwerven en te behouden is, in een markteconomie, die niet verkracht is door privileges en beperkingen die door de regering zijn opgelegd, de consumenten op de beste en goedkoopste manier te dienen. Kapitalisten en landeigenaars die hierin falen lijden verlies. Als ze hun manier van werken niet veranderen, verliezen ze hun rijkdom en worden ze arm. Het zijn de consumenten die arme mensen rijk maken en rijke mensen arm. Het zijn de consumenten die de inkomsten van een filmster en een operazanger op een hoger niveau vastleggen dan die van een lasser of een boekhouder.

Ieder individu is vrij om het niet eens te zijn met de uitkomst van een verkiezingscampagne of van het marktproces. Maar in een marktproces heeft hij geen andere methode om de zaken te veranderen dan overreding. Als iemand zou zeggen: "Ik houd niet van de afgevaardigde die bij meerderheid van stemmen is verkozen; daarom vraag ik de regering hem te vervangen door de man die ik liever heb", dan zou men hem nauwelijks een democraat noemen. Maar als dezelfde eis wordt gesteld met betrekking tot de markt, dan zijn de meeste mensen te dom om de dictatoriale aspiraties die hierbij betrokken zijn te ontdekken. De consumenten hebben hun keus gemaakt en het inkomen van de schoenmaker, de filmster en de lasser bepaald. Wie is professor X om zo arrogant te zijn om zichzelf het voorrecht te geven hun beslissing omver te werpen? Als hij geen potentiële dictator was, zou hij de regering niet vragen om tussenbeide te komen. Dan zou hij proberen zijn medeburgers ervan te overtuigen hun vraag naar de productie van de lassers te vergroten en hun vraag naar schoenen en schilderijen te verminderen.

De consumenten zijn niet bereid om voor katoen prijzen te betalen die de marginale boerderijen, dat wil zeggen zij die produceren onder de minst gunstige voorwaarden, winstgevend te maken. Dit is inderdaad erg

naar voor de desbetreffende boeren; ze moeten er mee stoppen katoen te verbouwen en proberen zichzelf op een andere manier in het hele productieproces te integreren.

Maar wat moeten we denken van de staatsman die met dwang tussenbeide komt teneinde de prijs van katoen te verhogen boven het niveau dat het op de vrije markt zou maken? Waar de interventionist op uit is, is de vervangning van de keus van de consumenten door politiedruk. Al dit gepraat: de staat zou dit of dat moeten doen, komt uiteindelijk hierop neer: de politie zou de consumenten moeten dwingen zich anders te gedragen dan ze spontaan zouden doen. In zulke voorstellen als: laat ons de landbouwprijzen verhogen, laat ons de lonen verhogen, laat ons de winsten verlagen, laat ons de salarissen van de bestuurders aan banden leggen, refereert het ons uiteindelijk aan de politie. Toch brengen de voorstanders van deze projecten naar voren dat ze plannen maken ten bate van de vrijheid en de industriële democratie.

Het
vakbondsprobleem
heeft niets te maken
met de vrijheid van
vereniging of
associatie

In de meeste niet-socialistische landen hebben de vakbonden speciale rechten gekregen. Er is hun toegestaan niet-leden ervan te weerhouden te werken. Ze hebben toestemming een staking uit te roepen, en zijn, als ze staken, vrijwel volledig vrij om geweld te gebruiken tegen hen die bereid zijn door te gaan met werken, dat wil zeggen de stakingsbrekers. Dit systeem geeft een ongeperkt privilege aan hen die werken in vitale takken van de industrie. Die arbeiders waarvan de staking de toevoer van water, licht, voedsel en andere noodzakelijke dingen afsnijdt, zijn in een positie om te krijgen wat ze willen ten koste van de rest van de bevolking. Het is wel waar dat in de Verenigde Staten en in Europa hun vakbonden tot nu toe enige matiging hebben getoond in het voordeel halen uit deze gelegenheid. Andere Amerikaanse en Europese vakbonden zijn minder voorzichtig geweest. Die zijn er op uit loonsverhogingen door te drijven zonder zich druk te maken over de ellende die er onvermijdelijk uit volgt.

De interventionisten zijn niet pienter genoeg zich te realiseren dat vakbondsdruk en dwang niet verenigbaar zijn met enig systeem van sociale organisatie. Het vakbondsprobleem heeft helemaal niets te maken met het recht van burgers op vereniging en vergadering; geen democratisch land ontzegt zijn burgers dit recht. Noch trekt iemand het recht om te stoppen met werken en te gaan staken in twijfel. De enige vraag is of de vakbon-

den wel of niet het privilege moeten hebben om strafeloos tot geweld over te gaan. Dit privilege is niet minder verenigbaar met socialisme dan met kapitalisme. Er is geen sociale samenwerking in het kader van de verdeling van werk mogelijk wanneer sommige mensen of groepen van mensen het recht hebben om met geweld of dreiging met geweld andere mensen te beletten te werken. Wanneer hij met geweld wordt doorgezet, is een staking in de vitale takken van de productie of een algemene staking gelijkwaardig aan een revolutionaire verwoesting van de maatschappij.

Een regering treedt af als ze het gebruik van geweld toestaat aan een niet-gouvernementele instelling. Als de regering afziet van haar monopolie op dwang en onderdrukking dan ontstaan er anarchistische situaties. Als het waar zou zijn dat een democratisch regeringssysteem er niet toe in staat is ieders onvoorwaardelijk recht op werk te beschermen, de bevelen van vakbonden ten spijt, dan is de democratie tot ondergang gedoemd. Dan zou de dictatuur de enige methode zijn om de verdeling van werk te handhaven en anarchie te voorkomen. Wat de dictatuur in Rusland en Duitsland deed ontstaan was juist het feit dat de mentaliteit van deze naties onderdrukking van vakbondsgeweld onder democratische voorwaarden onmogelijk maakte. De dictators schaften stakingen af en braken op deze manier de ruggengraat van de vakbonden. Er is geen sprake van stakingen in het Sovjet-rijk.

Het is bedrieglijk te geloven dat arbitrage in arbeidsaangelegenheden de vakbonden binnen het kader van de markteconomie zou kunnen brengen en hun functioneren verenigbaar zou kunnen maken met het behoud van de binnenlandse vrede. Het juridisch oplossen van tegenstellingen is denkbaar als er een stelsel van regels beschikbaar is, volgens welk individuele gevallen kunnen worden beoordeeld. Maar als zo'n code geldig is en als zijn voorzieningen toegepast worden op het bepalen van de hoogte van de lonen, dan is het niet langer de markt die hen vaststelt, maar de code en zij die in overeenstemming er mee de wetten stellen. Dan is de regering de baas en niet langer de consumenten die op de markt kopen en verkopen. Als er niet zo'n code bestaat, dan ontbreekt een standaard volgens welke een onenigheid tussen werkgevers en werknemers kan worden opgelost. Het is ijdel om van "eerlijke" lonen te spreken als er niet zo'n code bestaat. Het idee van eerlijkheid heeft geen betekenis als het niet betrokken is op een gevestigde standaard. In de praktijk is, als de werkgevers niet zwichten voor de dreiging van de vakbonden, arbitrage gelijkwaardig aan het bepalen van de lonen door de arbiter die door de regering is benoemd. Een autoritaire beslissing die geen tegenspraak duldt

vervangt de marktprijs. Het probleem is altijd hetzelfde: de regering of de markt. Er is geen derde oplossing.

Beeldspraak is altijd erg nuttig om ingewikkelde problemen te verhelderen en ze begrijpelijk te maken voor minder intelligente geesten. Maar ze misleiden en resulteren in onzin als de mensen vergeten dat iedere vergelijking onvolledig is. Het is dwaas om het metaforisch idioom letterlijk te nemen en uit de interpretatie van deze vergelijkingen kenmerken af te leiden van het object dat men begrijpelijker wenste te maken door de vergelijkingen te gebruiken. De beschrijving door de economen van het marktmechanisme als automatisch en hun gewoonte om over de anonieme krachten die op de markt werken te spreken is niet schadelijk. Ze konden er niet van uit gaan dat iemand zo stom zou zijn om deze metaforen letterlijk te nemen.

Geen "automatische" en "anonieme" krachten stellen het "mechanisme" van de markt in werking. De enige factoren die richting geven aan de markt en de prijzen bepalen zijn de doelgerichte handelingen van mensen. Er is geen automatisme; er zijn mensen die bewust gekozen doelen nastreven en die opzettelijk bepaalde middelen aanwenden om deze doelen te bereiken. Er zijn geen mysterieuze mechanische krachten; er is alleen maar de wil van ieder individu om de vraag naar verschillende goederen te bevredigen. Er is geen anonimiteit; er is u en ik en Jan en Piet en al de anderen. En ieder van ons houdt zich bezig zowel met productie als met consumptie. Ieder draagt zijn deel bij in het bepalen van de prijzen.

Het dilemma is niet tussen automatische krachten en geplande actie. Het is tussen het democratische proces van de markt waarin ieder individu zijn deel heeft en de exclusieve rol van een dictatoriaal lichaam. Wat mensen in de markteconomie doen, is het uitvoeren van hun eigen plannen. In deze zin betekent elke menselijke actie planning. Wat zij die zichzelf planmakers noemen voorstaan is niet het stellen van planmatige actie tegenover het op zijn beloop laten van de dingen. Het is het vervangen van de plannen van zijn medemensen door het eigen plan van de plannenmaker. De plannenmaker is een potentiële dictator die alle andere mensen de macht wil ontnemen om hun plan te maken en overeenkomstig hun eigen plannen te handelen. Hij heeft slechts één ding voor ogen: de exclusieve absolute voorrang van zijn eigen plan.

Het is niet minder fout te stellen dat een regering die niet socialistisch is geen plan heeft. Wat een regering doet is het uitvoeren van een plan, dat wil zeggen van een ontwerp. Men kan het met zo'n plan niet eens zijn. Maar men moet niet zeggen dat het helemaal geen plan

is. Professor Wesley C. Mitchell hield vol dat de Britse regering "het plan maakte om geen plan te hebben" De Britse regering in de liberale tijd had echter zeker een bepaald plan. Haar plan was privé-eigendom van de productiemiddelen, vrij initiatief en de markteconomie. Groot-Brittannië was inderdaad heel welvarend onder dit plan dat volgens professor Mitchell "geen plan" is.

De plannenmakers pretenderen dat hun plannen wetenschappelijk zijn en dat er geen onenigheid kan bestaan onder goedbedoelende en fatsoenlijke mensen met betrekking tot deze plannen. Er bestaat echter niet zoiets als een wetenschappelijk 'behoren'. De wetenschap is competent om vast te stellen wat is. Ze kan nooit opleggen wat zou moeten zijn en welke doelen mensen zouden moeten nastreven. Het is een feit dat mensen het niet altijd eens zijn in hun waardeoordelen. Het is onbeschaamd om zichzelf het recht toe te kennen om de plannen van andere mensen omver te werpen en ze te dwingen zich te onderwerpen aan het plan van de plannenmaker. Wiens plan zou moeten worden uitgevoerd? Het plan van de ene of van de andere groep? Het plan van Trotsky of dat van Stalin? Het plan van Hitler of dat van Strasser?

Toen de mensen er van overtuigd waren dat op het gebied van de godsdienst slechts één plan aangenomen moest worden, waren bloedige oorlogen het resultaat. Met de erkenning van het principe van de vrijheid van godsdienst hielden deze oorlogen op. De markteconomie stelt vreedzame economische samenwerking veilig want hij gebruikt geen geweld tegenover de plannen van de burgers. Als een meesterplan in de plaats moet komen van de plannen van iedere burger, dan moet er een eindeloos gevecht ontstaan. Zij die het niet met het plan van de dictator eens zijn, hebben geen andere manier om door te gaan dan de despoot met het geweld van wapens te verslaan.

Het is een illusie te geloven dat een systeem van gepland socialisme uitgevoerd kan worden volgens democratische regeringsmethodes. Democratie is onlosmakelijk verbonden met kapitalisme. Zij kan niet bestaan waar er planning is. Laten we refereren aan de woorden van de meest eminente van de huidige voorstanders van het socialisme. Professor Harald Laski verklaarde dat het aan de macht komen van de Britse Labour-partij op de normale parlementaire manier moet resulteren in een radicale verandering van de parlementaire regering. Een socialistische regering moet noodzakelijkerwijs "garanderen" dat het werk van de verandering niet "teniet gedaan" zal worden doordat het herroepen wordt door een verlies bij de stembus. Daarom is het opheffen van de Grondwet

"onvermijdelijk". Wat zouden Charles I en George III blij zijn geweest als ze de boeken van professor Laski hadden gekend.

Sidney en Beatrice Webb (Lord en Lady Pasfield) vertellen ons dat "in enige corporatieve actie een loyale eenheid van gedachten zo belangrijk is dat, als er ook maar iets bereikt zal worden, publieke discussie opgeschort moet worden tussen de aankondiging van het besluit en het vervullen van de taak. Terwijl "het werk aan de gang is" is elke uitdrukking van twijfel, of zelfs van vrees dat het plan niet zal slagen, "een daad van disloyaliteit, of zelfs van verraad". Daar het productieproces nooit ophoudt en er altijd enig werk aan de gang is en er altijd iets bereikt moet worden, volgt nu dat een socialistische regering nooit enige vrijheid van meningsuiting en van de pers kan toestaan. "Een loyale eenheid van gedachte", wat een goed klinkende omschrijving van de idealen van Philips II en de inquisitie! Op dit punt spreekt een andere eminente bewonderaar van de Sovjets, de heer T.G. Crowter, zonder enige reserve. Hij verklaart ronduit dat inquisitie "weldadig voor de wetenschap" is "als zij de opkomende klasse beschermt", dat wil zeggen, als de vrienden van de heer Crowter er hun toevlucht toe nemen. Honderden soortgelijke uitspraken zouden aangehaald kunnen worden.

In het Victoriaanse tijdperk, toen John Stuart Mill zijn essay *On Liberty* schreef, werden zulke standpunten als die worden aangehangen door Professor Laski, de heer en mevrouw Webb en de heer Crowter, reactionair genoemd. Tegenwoordig heten ze "progressief" en "liberaal". Aan de andere kant worden zij die tegen de opschorting van de parlementaire regering en de vrijheid van meningsuiting en de persvrijheid zijn, uitgescholden voor "reactionair", voor "economische royalisten" en voor "Fascisten".

Die interventionisten die het interventionisme als een methode beschouwen om het volledige socialisme stap voor stap tot stand te brengen zijn tenminste consequent. Als de aangehangen methodes niet in staat zijn om de verwachte weldadige resultaten tot stand te brengen en op ellende uitlopen, vragen ze om steeds meer regeringstussenkomst totdat de regering de leiding over alle economische activiteiten heeft overgenomen. Maar die interventionisten die het interventionisme zien als een manier om het kapitalisme te verbeteren en het daarbij te behouden zijn uitermate verward.

In de ogen van deze mensen worden alle ongewenste en onwenselijke effecten van de bemoeienis van de regering met het zakenleven veroorzaakt door het kapitalisme. Juist het feit dat een regeringsmaatregel een stand van zaken heeft teweeggebracht waaraan ze een hekel

hebben, is voor hen een rechtvaardiging voor verdere maatregelen. Ze kunnen zich bijvoorbeeld niet realiseren dat de rol die monopolistische schema's in onze tijd spelen het resultaat is van regeringsingrijpen zoals tolheffing en patenten. Ze staan het optreden van de regering voor teneinde monopolievorming te voorkomen. Men kan zich nauwelijks een meer onrealistisch idee voorstellen. Want de regeringen aan wie ze vragen monopolies te bevechten zijn dezelfde regeringen die het principe van monopolies aanhangen. Zo stelde de Amerikaanse New Deal-regering zich voor een radicale monopolistische organisatie van iedere tak van het Amerikaanse zakenleven in het leven te roepen, en had zij als doel de Amerikaanse landbouw als een uitgebreid monopolistisch schema te organiseren, waarbij de opbrengst van de landbouw werd beperkt teneinde de lagere marktprijzen te vervangen door monopolie-prijzen. Zij nam deel aan verschillende internationale controle-overeenkomsten met betrekking tot goederen waarvan de onverhulde bedoeling was internationale monopolies voor verschillende goederen te vestigen. De Unie van Socialistische Sovjet Republieken nam ook deel aan sommige van deze intergouvernementele monopolistische conventies. Haar afkeer van collaboratie met de kapitalistische landen was niet zo groot dat ze daardoor een gelegenheid zou willen missen om monopolies te bevorderen.

Het programma van dit in zichzelf strijdige interventionisme is dictatuur, zogenaamd om mensen vrij te maken. Maar de vrijheid die zijn aanhangers voorstaan is de vrijheid om de "juiste" dingen te doen, dat wil zeggen de dingen die ze zelf gedaan willen hebben. Ze zijn niet alleen onwetend ten aanzien van de economische problemen die erbij betrokken zijn. Ze missen het vermogen om logisch te denken.

De meest absurde rechtvaardiging van het interventionisme wordt geleverd door hen die het conflict tussen het socialisme en het kapitalisme zien alsof het een discussie is over de verdeling van het inkomen. Waarom zou de bezittende klasse niet meer inschikkelijk zijn? Waarom zou ze niet aan de arme werklieden een deel van haar rijkelijke inkomsten geven? Waarom zou ze tegen het regeringsvoorstel zijn om het aandeel van de behoeftigen te laten stijgen door minimumlonen en maximum-prijzen af te kondigen en door winsten en rentevoeten te verlagen tot een "redelijker" niveau? Plooibaarheid in deze zaken, zeggen ze, zou de radicale revolutionairen de wind uit de zeilen nemen en het kapitalisme behouden. De ergste vijanden van het kapitalisme, zeggen ze, zijn die onverbeterlijke doctrinaren, waarvan de buitenmatige propaganda voor economische vrijheid, van laissez-faire en de theorie

van de Manchester-school alle pogingen om tot een compromis te komen met de eisen van de werkende klasse vergeefs maken. Deze onvermurwbare reactionairen zijn alleen verantwoordelijk voor de bitterheid van de huidige partijstrijd en de onvermijdelijke haat die deze oproept. Wat nodig is, is de zuiver negatieve houding van de economische royalisten te vervangen door een constructief programma. En natuurlijk is "constructief" in de ogen van deze mensen alleen interventionisme.

Deze manier van redeneren is echter totaal verkeerd. Hij neemt voor zeker aan dat de verschillende maatregelen van regeringsingrijpen die weldadige resultaten teweeg zullen brengen die hun voorstanders ervan verwachten. Hij ziet lustig alles wat de economie zegt over hun futilliteit om de gewenste resultaten te bereiken en hun onvermijdelijke en onwenselijke gevolgen, over het hoofd. De vraag is niet of minimumlonen redelijk of onredelijk zijn, maar of ze wel of niet werkloosheid teweegbrengen voor een deel van hen die graag willen werken. Door deze maatregelen rechtvaardig te noemen, weerlegt de interventionist niet de bezwaren die door de economen tegen hun doelmatigheid worden ingebracht. Hij legt alleen maar onwetendheid aan de dag met betrekking tot het onderhavige probleem.

Het conflict tussen kapitalisten en socialisten is geen gevecht tussen twee groepen eisders over de omvang van de porties die aan ieder van hen gegeven zullen worden uit een bepaalde voorraad goederen. Het is een dispuut over welk systeem van sociale organisatie het best de menselijke welvaart dient. Zij die het socialisme bevechten, verwerpen het niet omdat ze de voordelen die de werknemers uit de socialistische manier van produceren zouden kunnen halen, voor zichzelf opeisen. Ze bevechten het socialisme juist omdat ze er van overtuigd zijn dat het de massa's zou benadelen door hen te reduceren tot de status van arme slaven die geheel zijn overgeleverd aan de genade van onverantwoordelijke dictators.

In dit conflict van meningen moet iedereen nadenken en zijn uiteindelijke standpunt bepalen. Iedereen moet de kant kiezen van de voorstanders van economische vrijheid of die van het totale socialisme. Men kan dit dilemma niet ontlopen door een zogenaamde gulden middenweg te betreden, namelijk die van het interventionisme. Want het interventionisme is noch een middenweg noch een compromis tussen kapitalisme en socialisme. Het is een derde systeem. Het is een systeem waarvan niet alleen alle economen maar zelfs de Marxisten, het eens zijn over de absurditeit en futilliteit.

Er is niet zoiets als een "buitensporig" bepleiten van

economische vrijheid. Aan de ene kant kan de productie geleid worden door de pogingen van ieder individu zijn gedrag aan te passen zodat hij de meest dringende behoeften van de consumenten op de meest geschikte wijze dient. Dit is de markteconomie. Aan de andere kant kan de productie geregeld worden door een autoritair decreet. Als deze decreten alleen sommige geïsoleerde facetten van het economisch systeem betreffen, falen ze de beoogde doelen te bereiken en stellen hun eigen voorstanders de resultaten niet op prijs. Als ze uitlopen op een volledig gereguleerde economie, dan betekenen ze het totalitaire socialisme.

De mensen moeten kiezen tussen de markteconomie en het socialisme. De staat kan de markteconomie handhaven door leven, gezondheid, en privé-eigendom te beschermen tegen geweld of frauduleuze agressie; of ze kan zelf het uitoefenen van alle productieve activiteiten controleren. De een of andere instantie moet bepalen wat er geproduceerd zal worden. Als dat niet de consumenten zijn door middel van vraag en aanbod op de markt, dan moet het de regering zijn door middel van dwang.

Informatie

Stichting Libtariisch Centrum

De Stichting Libtariisch Centrum streeft de verspreiding van het Libtariisme na. Het Libtariisme is een politieke filosofie die gebaseerd is op de individuele vrijheid. Het individu heeft het recht om met zijn leven, zijn lichaam en eigendom te doen en te laten wat hij wil. Individuele vrijheid houdt daarom zowel persoonlijke als economische vrijheid in. Elke samenwerking tussen individuen is dan gebaseerd op vrijwilligheid. Geen wet mag vrijwillige samenwerking verbieden. Het libtariisme volgt deze principes consequent.

De stichting Libtariisch Centrum is geassocieerd met de International Society of Individual Liberty.

Donateurs

Mensen die de libtariische beweging financieel willen steunen kunnen f150,- overmaken naar Stichting Lifhas (Libertarian Institute For Human Assistance). Voor die f150,- krijgt men dan tevens een jaar lang de Vrijbrief. Het bankrekeningnummer van LIFHAS (te Schiedam) is 25.81.53.962 bij de bank, Postbus 370, 3000 AJ Rotterdam.

Secretariaat, Libtariisch Centrum Nederland:
Fazantenkamp 818, 3607 EB Maarssenbroek, tel. 0346-564994

Bijeenkomsten coördinatie (CBC):

J. Otto Vrijhof

- Kring Utrechts Libtariisch Genootschap
Elke derde vrijdag van de maand vanaf 20 uur
Contactpersoon J. Otto Vrijhof, tel.&fax.030-2290241

- Kring Roosendaal
Elke derde dinsdag van de maand vanaf 18 uur tot 20 uur
in Hotel Central te Roosendaal
Contactpersoon Hub Jongen, tel. 0165-341695

- Kring Zuidholland
Elke eerste vrijdag van de maand vanaf 20 uur
Contactpersoon Toine Manders, tel.070-3620954, overdag
bereikbaar op het secretariaat van de Libtariische Partij,
laan van Meerdervoort 415, 2563 AR 's-Gravenhage, tel.
0703650109, b.g.g. 0653-484372, fax. 070-3634730

Secretariaat Libtariisch Centrum België:

Brugmanlaan 617, B-1180 Brussel, tel.02-3444721. Meer informatie over Libtariisch studiecentrum en Kring Libtariisch Centrum België bij het secretariaat